

ADÁCS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 1
2. Adács bemutatása 5
3. Örökségünk 25
4. Eltérő karakterű településrészek Adácson 33
Belterület
Történelmi-Átalakult
Hagyományos-Átalakult
Kertvárosias
Külterület, külterületi karakterű településrész
Mezőgazdasági ,üzemi terület
Speciális építmények területe
5. Építészeti útmutató 44
Építészeti minőség
Telek kiválasztása
Telepítés
Terepalakítás
Tömegképzés
Magasság
Tetőhajlásszög, Tetőforma
Színhasználat
Kerítések 53
Tornácok, teraszok 57
Ajtók, ablakok 59
Homlokzatképzés, anyaghasználat 61
Gazdasági épületek, melléképületek 64
Részletek 65
Kertek, kerti építmények 67
Utcák 71
Terek, közterületek 74
Fények, világítás 76
Ajánlások külterületi általános és védett területekre 77
6. Jó példák máshonnan 78
7. Hirdetések, reklámtáblák, feliratok 83
Egyéb műszaki berendezések 84
8. Mellékletek 85

Tisztelt adácsiak!

Tisztelt Érdeklődők és építkezők!

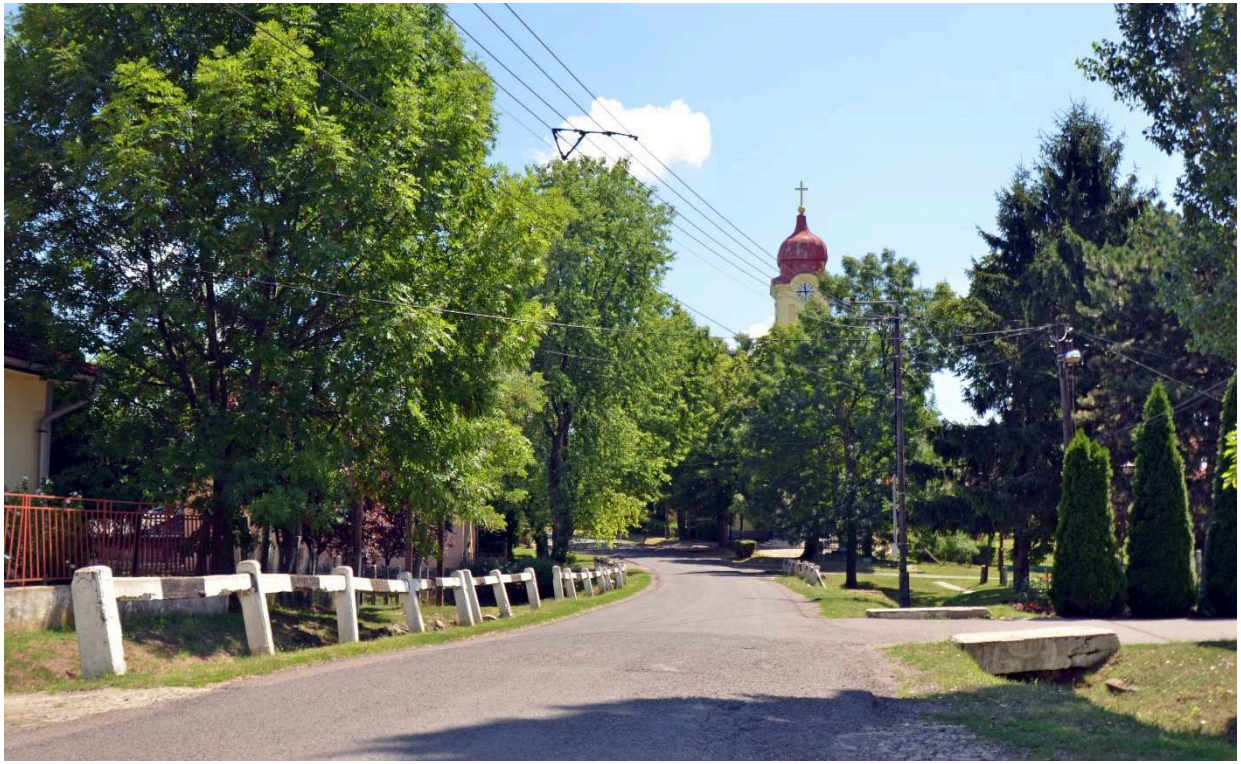
„Az építészet a költészet körébe tartozik, célja, hogy segítsen az embernek lakni. Az építészet azonban összetett művészet. Nem elég, ha célszerű épületeket, városokat emelünk. Építészet akkor születik, mikor „egy teljes környezet láthatóvá válik", hogy Susanne Langer meghatározását idézzük. Általánosságban ez a genius loci konkretizálását jelenti. Ezt az épületek valósítják meg, melyek összegyűjtik a hely jellegeit és közel hozzák őket az emberhez. Az építészet legfontosabb tette tehát a hely üzenetének megértése. Ily módon óvjuk a Földet, és magunk is egy átfogó teljesség részévé válunk."

Christian Norberg-Schulz: Genius Loci

BEVEZETÉS

„A Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeinek ápolása és megóvása fontos feladatunk. Az építészet ezért közérdek, azaz minden ember közös ügye, valamint minőség, kötelesség és felelősség is egyben.” /Nemzeti Építészpolitika/

Adács a Mátra előterében, az Alföld északi peremén, Hatvantól 32 km-re, szép környezetben. Rendezett, nyugalmat és biztonságot sugárzó település. A falu felé közeledve fokozatosan tárul felénk a település megannyi arca, ezek közül a legszembetűnőbb a települési sziluett, ami egységben kifejezi és már távolról vizuálisan érzékelhetővé teszi a településképet. Minden település sajátos arculattal bír és ennek az egyediségnek a forrása az épített és táji környezet utánozhatatlan, egymásra ható kapcsolatából ered.

Az emberiség évezredek óta tudatosan formálja az életterét, hogy az aktuális kor kihívásaihoz igazodó, az egyén és a közösségi lét feltételeit megteremtő épített környezetet tudjon létrehozni. Az épített környezet elemei között a legjelentősebb környezetformáló tényezők az épületek, mivel általuk fejeződik ki a társadalom és táji környezet kapcsolata. A tájhasználatban, telekszerkezetben és az épített környezet valamennyi alkotó elemében fellelhető sajátos jegyek nemegyszer évszázadokon át tartó szerves fejlődés eredményeként jöttek létre. Ezek a máshol ugyanilyen formában fel nem lelhető jelek tanúskodhatnak a település keletkezéséről, a betelepítésekről, az árvizek és tűzvészek pusztításáról, a gazdálkodás formáiról, a közigazgatásról, a vallásról és még megannyi mindenről, melyek révén őrzik a múlt emlékét.

A község múltja elválaszthatatlan a közösséget alkotó emberek múltjától. Az egyén az oda születéssel, a betelepüléssel, vagy ha egy hosszabb időtávot feltételezve akár csak periodikus jelleggel is, de jelen van a településen, akkor a helyi közösség részévé válik. A közösségvállalás ősidők óta a túlélés záloga. E helyi csoportok szabályrendszere sokszor íratlan normákból, a közös történelmi múlt ismeretéből fakadnak és a helyi hagyományokban öröklődnek tovább. A helyi ön-, és hagyománytudatra épülő közösségi egység megteremtése előfeltétele a harmonikus településkép megteremtésének.

Az épületek hosszú időn át megtartották a nemegyszer közösségformáló szereppel bíró, helyi identitástudatot hordozó sajátos elemeiket, de az utóbbi évtizedek építkezési gyakorlata jelentősen átformálta a korábbi hagyományos település képét. Ezek a változások nem minden esetben párosultak a hagyományos települési szövetbe illeszkedő építészeti beavatkozásokkal, így számos megörökölt értéke a településnek, mint településkép vagy egyedi épülettípus a bontások, átalakítások során elpusztult. Az újonnan épített házak vagy a felújítások során alkalmazott anyagok, színek nemegyszer megzavarták a település és a táj képét. Ennek a folyamatnak a kiváltó tényezői a Nemzet XX. századi történelméből fakadnak és napjaink építészeti (építkezési) "kultúráját" is jelentősen meghatározzák.

A mindenkori építészet tükröt állít a jelen társadalmának, mivel testet öltött formában képes megjeleníteni az adott korszakra jellemző társadalmi, gazdasági, környezeti fejlettségi (igény)szinteket. Az emberek régóta törekednek szép épületeket létrehozni, azonban egy épület szépségét megfogalmazni nem egyszerű feladat. Több neves építész és filozófus is egyetért abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív és nem részrehajló. Ahogy Kant mondta: Szép az, ami érdek nélkül tetszik.

Szerencsés helyzetben vagyunk, hisz az építés folyamatában érintett összes résztvevő, legyen az az építtető, tervező, kivitelező, jogalkotó, hatóság stb. mind a szép és harmonikus épített környezet kialakításában érdekeltek, de ezt sokszor a fel nem ismert okok lehetetlenítik el.

A hagyományos "Magyar" házról való (emlék)képek ugyan még megjelennek a köztudatban, de többnyire csak tájházként vagy szép korú, esetleg szegényebb sorsú embertársaink lakhelyeként. Ezeknek a régi épületeknek valódi értékként való kezelését akadályozza, hogy hiányoznak az épített környezet értékminőségével, az építészeti örökség értékeivel, jellegével és mibenlétével kapcsolatos széleskörű ismeretek. A modern kor technikai színvonala és ennek hatására az építőanyagok szín kavalkádjában való tobzódás csak még jobban nehezíti a helyes építtetői döntést és árnyalja a képet. A probléma felismerése az első lépés lehet azon a hosszú úton, mely segíthet egy ideális épített környezetet teremteni mindannyiunk számára.

Közös célunk, hogy mindenki az igényei, lehetőségei és tehetsége szerinti korszerű és modern épületet tudjon létrehozni magának, mely illeszkedik a tájba és a meglévő vagy kívánt települési képbe.

A kiadvány célja, hogy bemutassa a község épített és természeti értékeit, a település építészeti arculatának jellemzőit, felhívja a figyelmet azokra a hétköznapi szépségekre, melyek létezésükkel észrevétlen meghatározzák környezetünket, hatnak lelkületünkre, hangulatunkra. Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak. Iránymutatást, segítséget kívánunk adni, ezzel megkönnyítve az építtetők számára a döntést.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor külföldről importált klón épületek helyett a hazai gyökerekkel rendelkező és a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem médiumokból diktált, hanem a valódi – kulturális folytonosságból táplálkozó – helyes öntudaton alapuló szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön e könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

2

ADÁCS BEMUTATÁSA

Adács község Heves megye dél-nyugati részén, Gyöngyöstől dél-keletre, mintegy 12 km-re, a jászság északi peremén fekszik. Közútról Gyöngyös felől a 30-as főútról, valamint a közelben húzódó M3-as autópálya Gyöngyös-kelet csomópontja felől közelíthető meg. Településünk áthalad a Budapest-Miskolc vasútvonal, így az vonattal is könnyen megközelíthető. A község déli közigazgatási határa, Heves megye közigazgatási határa is egyben. (forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány)

A község és környezetének területe már a történelem előtti korokban is lakott volt. A község tágabb és szűkebb környezetében egyaránt számos régészeti lelet került elő. Minden bizonnyal ezen a területen több népcsoport is járt és élt a népvándorlás korában. A szkíták, a kelták akik városhoz hasonló településeket hoztak már létre, majd a szarmaták, jazigok, gótok-roxolánok, vandálok, de ezek a népcsoportok csak a temetőikről felismerhetők. A 4. században a hunok követték őket akik után a gepidák, avarok és bolgárok jöttek. A Honfoglalás után a település Aba nemzetség birtokába került. Létezéséről az első írásos dokumentum 1323-ból maradt fent, amelyben Adaach néven említik. A későbbi írásokban Adacz majd Adach alakban írták a település nevét. Az árpádok korától Adács vámszedő település volt egészen a 15-16. századig. Az évszázadok során gyakran váltották egymást a birtok tulajdonosai. Birtokolták például a Perényiek, a Bebekek és a Kohányak. A Batthyány család tulajdonában volt a leghosszabb ideig, a 18. sz. közepétől mintegy 150 évig. Egyes leírások alapján a falu 1706-ban elpusztult és 1712-es újratelepülése során foglalta el mai helyét amit egy spontán bevándorlás előzött meg és ennek következtében a népesség száma jelentősen növekedett, ami egybekapcsolódott egy gazdasági fejlődéssel is.

A 19. században a település gazdálkodása megerősödött az akkor fennálló földesúr-paraszti viszonyban. A településen élőknek a későbbi években is a mezőgazdaság volt a fő megélhetési forrása, ezt napjainkban az ipar próbálkozik átvenni. Községünknek jelentős gazdasági és történelmi szerepe sosem volt. Közigazgatásilag 1950-ig Nagyközség majd önálló tanácsú község a gyöngyösi járásban.

Adács Község Polgármesteri Hivatal Szabadság tér 1.

Művelődési Ház (Rákóczi u. 18.) az épület felújítására az utóbbi években került sor.

Postahivatal, Adács, Kossuth út 24.

Iskola: 3292 Adács Rákóczi Ferenc u.20-24. A helybeli népoktatás első, írásos nyoma 1775-ig vezethető vissza. A tornateremmel és uszodával ellátott általános iskolát 1994-ben korszerűsítették.

A település egyetlen óvodája az Akácfa úti óvoda. A községben 1956 óta működik óvoda. 1976-ig kétcsoportos, majd 1976-tól a felújított új épületben, amely a falu központjában található négy csoportos óvoda várja a gyermekeket.

Ravatalozó és temető

A templomon kívül a másik szakrális tér, mely a településképre hatást gyakorol a temető. Jellemző építészeti elemei a ravatalozó vagy temetőkápolna épülete, a kerítés és kapuzat, valamint a sírjelek és sírhelyek. Ezek az építmények az épített környezet sajátos és legjelentősebb érzelmi töltetet hordozó elemeinek tekinthetők.

Az 1950-es évek előtt a temetők képét a sírjelek határozták meg, melyek lehettek fa, kő, műkő anyagú keresztek, fejfák, oszlopok, kopjafák. A sírjelek tájegységenként eltérő formában jelentek meg, ezzel is gazdagítva a település egyedi építészeti arculatát. A régi sírjelek ilyen módon pótolhatatlan értéket képviselnek, ezért megőrzésük különösen fontos szempont kell, hogy legyen.

Az 1956-os szabadságharc emlékére állított emlékmű

Keresztek, szobrok

A szabadtéri keresztek, feszületek nagyon fontosak a településkép szempontjából. Ezek a keresztek nemcsak a templomok közelében állhatnak, hanem utak mentén, útkereszteződésekben, települések szélén, balesetek helyszínén.

A keresztek készülhetnek betonból, műkőből stb., ritkán fából is.

Adács különösen gazdag az ilyen emlékekben, melyek a településkép meghatározó elemei és ilyen módon megőrzésük, fenntartásuk különösen
fontos.

A Nepomuki Szent János szobor a település beépített részének nyugati határán található. Az első katonai felmérésen is feltüntetett szobor kijelölte a település határát, mely az utóbbi évszázadokban sem változott.

A jobboldalon látható kereszt közel található az Adács – Gyöngyöshalász közigazgatási határokhoz, ezzel is vizuálisan megjelenítve azt.

A templom nyugati oldalán, az Akácfa út 1. szám alatt áll ez a kb. 3,5 m magas, műkőből készült kereszt, a keresztre feszített Jézus alakjával. Beton alapzata szélesebb, lépcsős, posztamense kb. 1,2 m magas, fehér márványtábla áll rajta. Tetején kőhalom kereszt van és festett fém korpusz, INRI felirattal. 1807-ben keletkezett és 1998-ban felújították.

Ez a kereszt az Ady Endre - Kossuth Lajos utcák találkozásánál áll. Kb. 1,3 m magas, alul ívesen kiszélesedő, fehérre festett posztamensen áll a kb. 2,5 m magas tufából faragott, nemrég felújított kereszt, korpusszal, a kőhalmon térdepelő, keresztet átölelő Mária Magdolna alakjával. Lépcsős beton talapzatát fémkerítés szegélyezi. A kereszt felső része és a korpusz valószínűleg műkőből restaurált. A település legrégibb keresztje 1801-ből származik.

Akácfa út - Árokszállási utca találkozásánál állították ezt a kb. 3,5 m magas, tufából faragott, fehérre festett keresztet, a keresztre feszített Jézus alakjával. Beton alapzata lépcsős. Posztamense kb. 1,3 m magas, festett szegéllyel, felirattal, kereszt szimbólummal. A festett korpusz felett INRI felirat olvasható.
A keletkezés éve: 1862, felújítása 2007-ben zajlott. E helyen korábban egy fakereszt állhatott, mely jelenlétére utal az első katonai felmérési térkép.

A Szent Vendel szobor a Bajcsy-Zsilinszky utca 40. számú épülete előtt áll.

Lépcsőzetes beton alépítményen, feliratos talapzaton áll a kb. 1,5 m magas tufából faragott, festett Szent Vendel szobor. A szent hosszú köpenyben, vállán tarisznyával, baljában pásztorbottal, lábánál báránnyal és kutyával ábrázolt. A talapzaton kereszt szimbólum és festett felirat. 1900-ban állították és 2010-ben újították fel.

Az emlékmű a templom északi oldalán magasodik az Akácfa út 1. szám alatt.

Az emlékmű felépítése:

Műkőlappal fedett, kb. 2,5 m széles, 1 m magas dácittufa posztamensen, dácittufa tömbökből épített keretben áll a Mária szobor. A keret műkőlappal lezárt, tetején kereszt áll.

Az emlékmű lépcsős beton talapzaton áll, előtte egy padon foglalhatunk helyet, melyet kerítéssel vettek körül.

Posztamensén feliratozott márványtábla látható. A XX. század közepén keletkezett.

Vasútállomás

A megállónak két felvételi épülete van. Pontosabban az újabb téglaépületen túl megtaláljuk a régi, bővített őrház épületet a vágányok másik oldalán, az „A" peron mellett. Ma már ez az épület magánlakás. Az új téglaépület romos állapotban van, ajtók ablakok már nincsenek.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A településkép legidőtállóbb és egyik legmeghatározóbb eleme a településszerkezet. A település szerkezete az utakból, telkekből, központokból (templom, iskola) közterekből, közökből és még megannyi más funkciójú elemből tevődik össze, melyeket összességében vizsgálva kirajzolódik egy olyan egyedi kép, mely sehol máshol a világon nem lelhető fel. Ezek a szerkezeti sajátosságok olyan értékek, melyek árulkodnak a település történetéről, kultúrájáról, múltjáról. Számos esetben a település kialakulása visszavezethető egy alap szerkezeti típusra (utifalu, orsós falu, két beltelkes falu, völgyi falu, dombvidéki falu, stb.), de sok esetben ezek átfedésben is lehetnek.

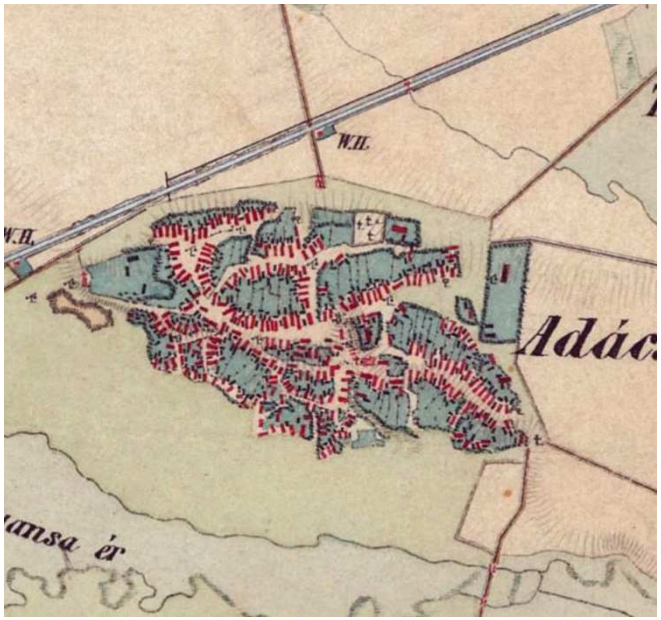

1. I. katonai felmérés (1782-1785)

Magyarország területéről 1782-1785 között készült első katonai felmérés (jozefinánus térkép) tekinthető az első olyan topográfiai térképnek, melyen a településszint alatti elemek, mint az utcák, terek, templomok, épületek, dűlők ábrázolva vannak. Az ipari forradalom előtt készült térképből kirajzolódik a természeti táj és a tájat kizárólag mezőgazdasági tevékenységgel és településkultúrával formáló emberi jelenlét kapcsolatának a képe. A közel azonos időben keletkezett Magyar országnak leírása (Vályi András; Buda,1796-99) c. kiadványban a településről a következő információkat találjuk: *"ADÁTS. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Árokszállástol 3/4. mértföldnyire, határbéli szántó földgyei termékenyek, réttyeik jók, malma helyben, és szomszédságban; nem meszsze piatzozások, legelője az igás marháiknak elegendő; fogyatkozásai ellenben, hogy sem fája, sem szőleje nintsen, mellyek miatt a'második Osztályba számláltatott."*

Adács az első katonai felmérés térképén egy halmazos település képét mutatja. Érdekesség, hogy az utcák és a házak nem az országút mellett, hanem attól elkülönülve, távolabb állnak, valamint hogy a települést sűrű úthálózat veszi körül, így minden égtáj felé van útkapcsolata. Az utcák keresztezik egymást, és a téglalap alapú házak sorban, fésűs beépítéssel sorakoznak. A templom a legnagyobb épület, mely a település déli részén található.

A környező táj képét a szántók, a rétek és lápos vizenyős területek látványa határozta meg.

2. II. katonai felmérés (1819-1869)

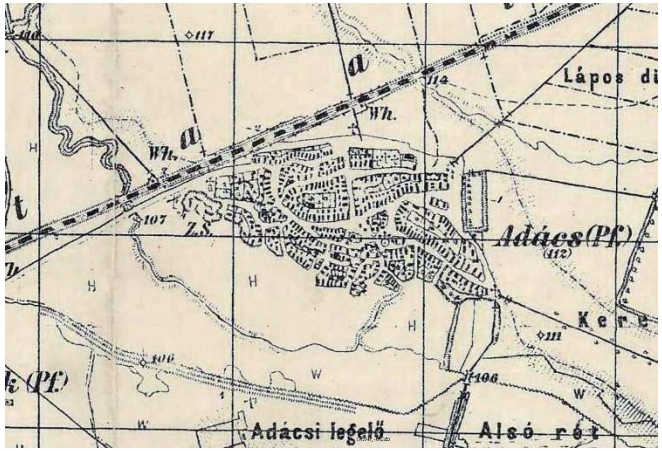
Magyarország második katonai felmérése (franciskánus térkép) 1819-1869 között készült. A térképen ábrázolt, valamint a „Magyarország geográfiai szótára" (Fényes Elek; 1851) c. kiadványban szereplő információkból hiteles képet kapunk a reformkori Magyarország terület- és település szerkezeti kapcsolatairól és a tájhasználati módokról.

„Adács, magyar falu, Heves vármegyében, Gyöngyöshöz délre 1 mfd-nyire: 1809 kath., 2 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Róna határa fekete, s gazdag termékenységű; rétje sok; legelője elég; erdeje nincs; a Gyöngyös vizén malma van. F. u. gr. Batthyáni Jósef, Miklós és Vinczéné, gr. Festetics Ignáczné, Kendelényi Ferencz."

A falu 19. század közepére megőrizte halmazos jellegét, új kanyargós utcák alakultak ki. A házak, melyeknek száma jelentősen megnövekedett, továbbra is rendezett sorban, fésűs beépítési móddal sorakoznak az utcákban. A templom már a falu közepén helyezkedik el, körbevették az új utcák.

A térképen már láthatjuk a vasút nyomvonalát, mely a korábban is meglévő, délnyugat-északkelet irányú út mentén vezet, de annak, a faluval nem látszik közvetlen kapcsolata, nem vezet hozzá út.

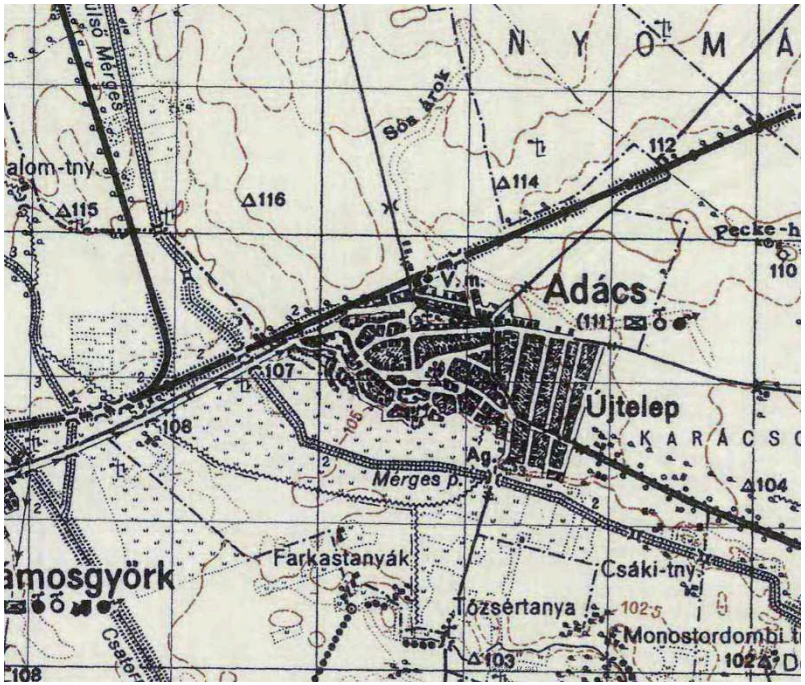
Figyelemre érdemes, hogy a korábbi térképen egy jelentős út vezetett közel észak-dél irányban, de az elveszthette jelentőségét, hiszen a második katonai felmérés térképén már nem szerepel.

3. III. katonai felmérés (1869-1887)

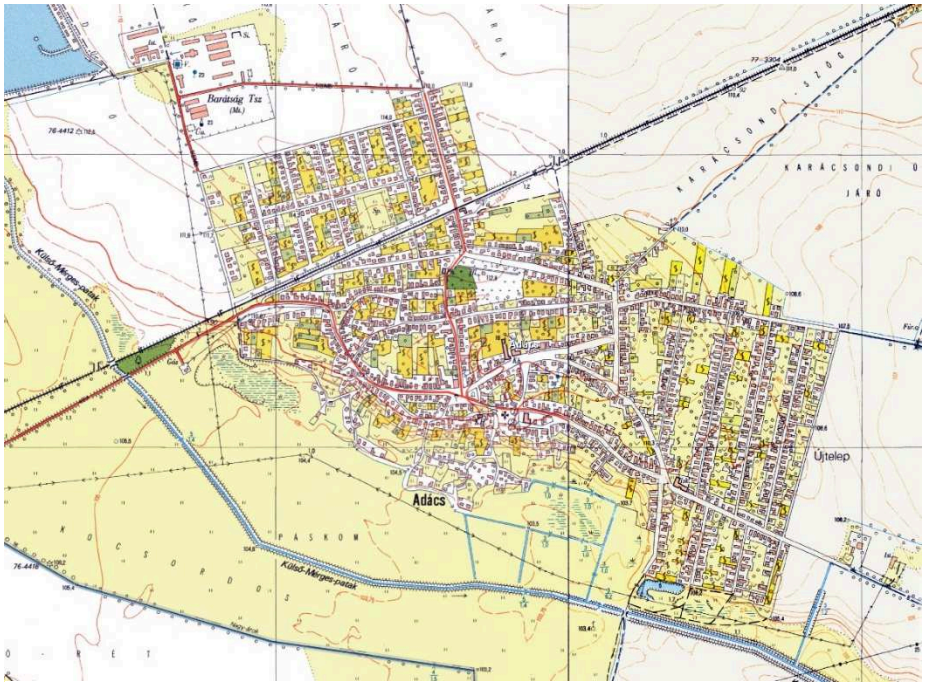
A teljes Osztrák-Magyar Monarchia területét lefedő ferencjózsefi térkép Magyarországra vonatkozó része a kiegyezés után 1872-1887 között készült. A tájban bekövetkező változás még megmarad a technikai vívmányok által megkövetelt infrastruktúra elemek megjelenésének a szintjén. E korban még mindig a természeti lehetőségekre alapozott tájhasználat volt a meghatározó.

A felmérés továbbra is egy halmazos település képét mutatja. A kanyargó utcák megmaradtak, valamint a fésűs beépítéssel sorakozó házak. A kanyargó utcák összetorkollásánál egy központi tér alakult ki, középen a templommal. A vasút melletti rész is beépült, így hozzákapcsolva azt a településhez. A korábban mocsaras, vizes résznek jelölt, déli és nyugati területeken már rét és legelő található.

4. Magyarország katonai felmérése (1941)

Az 1938-1941-ben készített katonai felmérésen szembetűnő szerkezeti változás, az „új telep" beépülése.

5. Topográfiai térkép az 1980-as évekből.

Az 1980-as évek végén készült topográfiai térképen a település a közel ma is látható képét mutatja. A népességnövekedés hatására Adács beépített területe északi irányban a vasúton túlra terjeszkedett tovább.

Napjainkban Adács településszerkezetéről elmondható hogy megőrizte a 19. század második felében már kialakult kanyargós kis utcákat, melyek a központi részre, a főtérre vezetnek. A területigények kielégítése új parcellázások révén valósult meg, ezzel sértetlenül hagyva a történelmi településmagot. Az új lakóterületek már tervezett hálós szerkezeti képet mutatnak.

TELEPÜLÉSKARAKTERT FORMÁLÓ JELLEMZŐ ÉPÜLETEK

Az épületek fontos környezetformáló tényezők, általuk fejeződik ki a társadalom és a környezet kapcsolata. A történelmi események, háborúk, tűzvész, járványok a településkép, a településszerkezet egészére is óriási hatást gyakorolnak. Egyes településrészek elpusztulnak, elnéptelenednek, majd egy új korszaknak köszönhetően, új stílusjegyeknek, a kor szokásainak megfelelő építészeti karakterek szerint újjáépülnek, ismét élettel telnek meg, hatást gyakorolva ezzel a régebbi településrészekre is. Az egyes településrészeken a kialakulásukkor jellemző stílusjegyeket hordozó épületek épültek, így összességében a település karaktere változatos képet mutat. Adács településképét meghatározó jellemző épületállomány változatos. Az egyes korszakra tipikusan jellemző épületek, valamint azok átmeneti formái egyaránt fellelhetőek.

Adács településképét meghatározó épületállományra egyaránt jellemző az egységesség és változatosság. Egyes településrészeken a korszakok szerinti egységes építészeti arculatot megjelenítő épületek területileg lehatárolhatók, azzal együtt, hogy néhány épület beékelődése is megfigyelhető. Néhol ma is fellelhetők a tradicionális népi lakóépületek, melynek fő ismertetőjegye a háromosztatú, egy szerkezeti menetes, földszintes kialakítás. E hosszúkás, az utcára merőleges irányultságú, téglalap alaprajzú épületeket általában egyszerű kontyolt nyeregtető fedi és a tetősíkot csak a vakolatlan téglakémény látványa töri meg.

A tornácos lakóépület alaptípusból még szép számmal megtalálhatók jó állapotban lévő egyedi arculattal bíró épületek. A közel koncentrált településen belüli elhelyezkedésük lehetőséget teremt az egységes karakterterületi lehatárolásra.

Az oromzat nélkül, valamint a hagyományos álló alakú, osztott nyílászárók négyzetes alakúra cserélésével kapott utcai homlokzat már érzetében közelebb áll a kockaházak világához, mint elődeiéhez.

A hagyományos népi lakóépületek természetes átalakulási fejlődési folyamatában bekövetkezett változásnak tekinthető, mikor az épület utcai részét oldal irányba szobával bővítették (behajlították). Ebben a legelterjedtebb átalakult-bővített alaptípusban az „eredeti" utcai szoba tömeget és homlokzatképzést szimmetrikusan tükrözték és ilyen formában a régi és az újonnan hozzáépített szárny az utcával párhuzamos közös kontyolt nyeregtető fedést kap. Ez a verzió (az eredeti nyílásrend megtartásával) a polgáriasodási folyamatok egyik építészeti megnyilvánulásának jele.

A hajlított vagy kocka házaknak a legelterjedtebb alaptípusán túl sajátos formái is megjelennek a településen. Ilyen mikor a két ablakos utcai homlokzat felett az épületet kis oromzattal látták el.

A 60-as évek társadalmi – gazdasági változásának hatására megjelentek a négyzetes alaprajzú, két-három szerkezeti menetes, többszobás sátor vagy manzárd tetős un. kockaházak. Adácson e típusú épületnek a földszintes alapváltozata a legelterjedtebb, de szuterénes változatot is láthatunk. Az ilyen típusú épületek szinte minden településrészen megtalálhatók. Az épületek nyílás keretezése, a vakolat architektúrája és színezése több helyen igényesen formált, és ilyen módon a településkép értékes részét képezik.

A 70-es, 80-as évek tőkefelhalmozásának eredményeként Adácson is épültek a korszakra jellemző nagy tömegű házak. Ezekre az épületekre általánosan jellemző a tagolatlan tömegképzés, az utcára merőleges vagy párhuzamos tetőgerinc, a tetőtér beépítés, valamint a vidéki településekre addig nem jellemző erkély, loggia megjelenése.

Adács épületállománya népi lakóépülete tekintetében rendkívül gazdag. A történelmi és újtelepi részen szép számmal fellelhetők az ilyen jellegű épületek. Azonban az átalakulás mind a két terület esetében jelentős. Ennek kapcsán a területeken vegyesen vannak jelen minden korszakból származó épületek. A településen az épületek oldalhatáron állóan vannak telepítve. A tetőforma változatos, a sátor, nyereg és konty tetők egyaránt megtalálhatóak, de az utcaképeket a fa oromzatos két soros vízvetős nyeregtetők látványa nagymértékben meghatározza. A tetőzet jellemzően cserép fedésű és a tető hajlása általánosan 35-45 ^{0} közötti.

FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

6.

A település a sík és a dombvidék peremén fekszik. Területe teraszos hordalékkúp, a termőtalaja kitűnő. Csekély erdőterületet találhatunk. A terület növény- és állatvilága alföldi jellegű. A településen keresztül víz nem folyik, de a falutól nyugatra és délre folyik a Külső-Mérges patak, valamint egy szakaszán határt alkotva a Gyöngyös-patak. A település keleti határában megemlíthető még a Karácsondi-patak.

Térségi kapcsolatok:

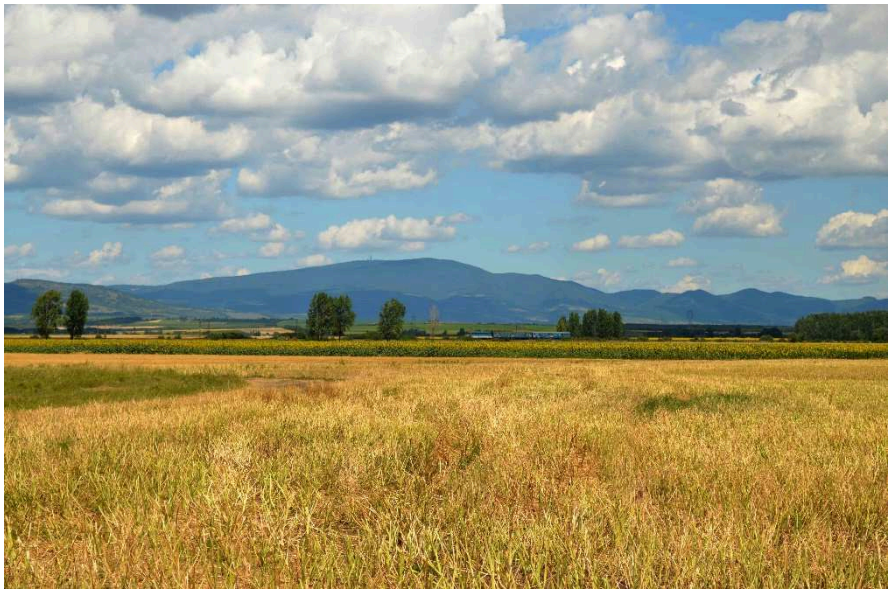
Adács község a Mátra hegység lábánál, a Gyöngyösi és a Hevesi síkságok határán, a Tarna és a Zagyva folyók közötti síkon fekszik. Térbeli helyzetéből adódóan ma a vasút kivételével, a fő közlekedési útvonalak elkerülik. A vasútnak Adácson megállóhelye van, hosszú ideje sok embernek ad biztos megélhetést még ma is.
A kilencvenes években készült el a fővárost Miskolccal összekötő M3-as jelű autópálya, melyhez községünknek le- és rácsatlakozási lehetősége van. Ezzel községünk megközelíthetőségi feltételei, közlekedési lehetőségei jelentősen javultak, és immár közúton is létrejött közvetlen kapcsolat a fővárossal.
1991-ben készült el a településünket, és Gyöngyös városát közvetlenül is összekötő út.

KÜLTERÜLETI TÁJHASZNÁLAT

Adács egy hagyományosan mezőgazdasági jellegű település, mely dinnye és gabonatermesztéséről híres.
Földrajzi tekintetben Adács, a Mártaalji régióhoz tartozik, mely igen változatos. A mezőgazdasági termelés tekintetében a terület nagyon kedvező adottságú. Alkalmas a szőlő-, gyümölcs, valamint a zöldségfélék termesztérése, kiválóan termeszthetők a szántóföldi növények is.
A falu határában több patak, és annak mellékerei futnak a Tisza és a Tarna felé. (forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány)

A község határában található a halastó, mely kedvelt kirándulóhely. A tó mellett az elmúlt években majd százötven kis üdülő épület épült. A tavat víztározási céllal a helyi termelőszövetkezet hozta létre 1972-73-ban, a Mérges-patak felduzzasztásával. Jelenleg a tavat haltenyésztésre használják, környezete üdülőterület, valamint nagy népszerűségnek örvend a horgászok körében is. Évente több alkalommal rendeznek horgászversenyeket. (forrás: http://www.adacs.hu/?p=81)

Adács külterülete kis szintkülönbségű terület, melyen jellemzően mezőgazdasági művelés alatt lévő szántóterületeket találunk. Ezeket egy – egy patak, dűlőút, vagy kisebb erdőfolt szakítja meg, de néhány tanya is található még ezeken a területeken. A beépített területtől keletre eső külterületi rész szinte egésze a Natura 2000 hálózat részeként védett területnek számít. (forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány)

ADÁCS TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

Adács község a Mátrától délre a Hevesi sík északi részén található egy természeti értékekben gazdag területen, amelyre legjobb bizonyosság a település határait körülvevő Hevesi-sík Különleges madárvédelmi terület (HUAN10004) kijelölése. A település a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található a Hatvani síkon.

A Hevesi-sík különleges madárvédelmi terület kijelölt 77016 hektárjából nagyságrendileg egy szűk 2500 esik az Adácstól dél- keletre elnyúló alföldi területekre, amely javarészt mezőgazdasági területekből áll. Az extenzív szántókat szántóföldi növénytermesztés jellemzi, de fontos szerep jut a fennmaradt gyepeknek és az azon folyó állattartásnak is. A település környezetében megtalálható löszgyepek értékes löszfaja a macskahere, a ritkább szikes laposok többek között a sziki őszirózsának, mÍg az árokpartok, mocsarak a sárga nősziromnak adnak otthont. Lepke fajok közül megtalálható itt a farkasalmás szegélyekhez kötődő farkasalmalepke, a lóromos mocsárréteken élő nagy tűzlepke és a sztyepp élőhelyekhez köthető kis tűzlepke is. Egyenes szárnyúak közül a karakterfajnak számító imádkozó sáska, pókok közül a mocsarakra jellemző parti vidra pók és a talajlakó hazai legnagyobb testű pókfajunkat a szongáriai cselőpókot lehet kiemelni. A gerincesek közül a vizekben él a vágó csík, vízhez kötődik a kétéltű vöröshasú unka, levelibéka, mocsári béka vagy a barna ásóbéka, de előkerülhet a dunai tarajos gőte is. Hüllők közül a mocsári teknős, a vízi sikló és a fürge gyík a jellemző a területen. Emlősök közül a tavak és vízfolyások lakója a vidra, a fasorok és erdő foltok lakója a molnár görény említendő meg.

A környező síkvidék értékes madárfaunájának tagja közül jó néhány faj a község határában előfordul táplálkozás során, mint például a parlagi sas, barna rétihéja, kerecsen sólyom, hamvas rétihéja, egerészölyv, valamint fészkel is a tövisszúró gébics, kisőrgébics, sárga billegető és a sordély. Végezetül fontos megemlíteni a térségben már fészkelő és gyakran előforduló költöző pusztai madár fajunkat, a szalakótát is, amely a természetvédelmi szakemberek odú kihelyezésének köszönhetően újra visszafoglalja a korábban lakott természetes sík vidéki élőhelyeket.

7.

10.

8.

11.

9

12.

ÖRÖKSÉGÜNK

Épületek

Az építészetben mindenkor ötvöződnek az adott időszakra jellemző társadalmi-gazdasági adottságok és lehetőségek. Az ilyen módon folyamatosan változó épített környezet több rétegben tartalmazza a történelmi korok térbeli és tárgyi lenyomatát. A település történelmének, kultúrájának és művészetének a pótolhatatlan örökségét képezik azok az elemek, melyek az épített és táji környezet kiemelkedő értékeiként a település arculatának jellegzetes meghatározói, a helyi közösség kulturális hagyományának a hordozói, ezen keresztül közösség teremtő és formáló eszközei. Az épített örökségünk értékeinek felismerése identitástudatunk egyik forrása, ezért az épített környezetünk gondos ápolása, jókarbantartása és a hagyományok megőrzése kiemelt feladatunk.

A római katolikus templom és az Akácfa utcai kőkereszt országos műemlék védelem alatt állnak.

KÖZÖSSÉGI ÉPÜLETEK

Római katolikus plábániatemplom

Település egyetlen műemléke, a Római katolikus templom, mely kora barokk stílusú, a főoltára késő gótikus stílusú.

Településünkön már korábban is álltak templomok, de azok sajnos nem maradtak fent a mai kornak. A középkori templomot 1696-ban, majd 1731-ben említik írásos emlékek. A település második templomát 1720 körül építhették, de ez a paticsfalból (vesszőből tapasztott) épült épület nem maradt fent sokáig.

A ma is álló harmadik templomot Koháry István akkori földesúr emeltette 1742-ben. A templom eleinte torony nélküli volt, oldalán a haranglábbal. 1787 után épült a tornyos homlokzat a templom elé, valamint három fából faragott oltár is készült. (forrás: Örökségvédelmi hatástanulmány)

NÉPI LAKÓÉPÜLETEK

A Kárpát-medencei paraszti-népi építészet és a településkultúra elemei túlmutatva a helyi jelentőségükön a Nemzeti, illetve össz Európai kulturális örökség részét képezik. A Magyar lakóház ezer éves fejlődési útja során az egysejtű háztól formálódott olyanra, melyet ma általánosan háromosztatú (paraszt) házként ismerünk. Ez a típusú épület a magyarság kulturális történelmének részeként a nemzet sorsához, a mindenkori társadalmi viszonyokhoz idomulva többször megújult, kiegészült, átalakult, de tette ezt úgy, hogy mindvégig (az 1950-es évekig) megőrizte ősi gyökereit, alap szerkezeti formáját. A hagyományos és egyedi arculattal bíró településkép az épületek tömegének és arányrendszerének (tetőhajlás, konty vagy oromfal, tornác) az egységességéből fakadt, azonban az ilyen rendező elvek mentén létrejött településkép sohasem volt sablonos vagy unalmas, mert a részletekben rejlő gazdagság oldotta és egyedivé formálta azt. Minden hagyományos porta, minden épület történelmi ismereteket hordozó érték, ezért megőrzésük és építészeti forrásként való felhasználásuk elsődleges feladat.

KÜLTERÜLETI TÁJÉRTÉKEK

Páskom legelő
(Belterülettől Vámosgyörk felé vezető közúton 300 m-t haladva délre.) (hrsz: 02/6)
Nagy kiterjedésű legelőterület, a Külső-Mérges-patak és a település belterülete között. Védett fajok előfordulnak a területen (pl. réti őszirózsa, fekete gólya, nagy őrgébics). Keletkezésének időpontja a 19. század közepe.

Külső-Mérges-patak
(Árokszállási utca végén, földúton megközelíthető. Belterülettől délre.) (hrsz: 03, 08, 014, 032, 0194, 0217)
A vízfolyás medre mesterséges beavatkozásokkal átalakított. A mederszélesség változó, kb. 3-8 m közötti, a mélység kb. 1 m. Partja náddal benőtt, a rézsűn megjelenik a fehér fűz. Kialakulása a 19. század elejére tehető.
A 0217 és 0194 hrsz.-ú területek Natura 2000 területek (Hevesi-sík különleges madárvédelmi terület) részei

maps.google

EGYEDI TÁJÉRTÉKEK

A Bükki Nemzeti Park Igazgatósága részéről kapott egyedi tájértékekre vonatkozó adatszolgáltatás kivonatát a 86.-87. oldalon ismertetjük. Az egyedi tájértékek megóvására nagy hangsúlyt kell fektetni, ennek megfelelően közvetlen környezetüket településkép védelmi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

Halastó
(Egykori Barátság TSZ-től északnyugatra, a Gyöngyös-Vámosgyörk vasúti nyomvonalszakasz mellett) (hrsz: 034/16)
Két mederrészből álló, összesen 57 ha nagyságú mesterséges halastó, szegélyén nádassal, fűzfákkal, horgászstégekkel és épületekkel. Átlagos mélysége 1,5 m, legmélyebb pontja 3,30 m. Madarak számára kedvező élő-, táplálkozó- és pihenőhely.
1971-ben, mesterségesen alakították ki, a Mérges patak felduzzasztásával.
(forrás: Bükki Nemzeti Park adatszolgáltatás,)

A tó madárvilága:
A tó a kialakítását követően rövid időn belül a terület nagyon sok madár élőhelyévé vált, ez adja egyik komoly természeti értékét. A tó és tókörnyékén élő madárfajok megfigyelését többek között Szalai Ferenc amatőr ornitológus végezi 1973-tól a mai napig folyamatosan.

http://www.legifoto.com/magyar/galeria/adacsi_horgaszto/

www.adacsihorgaszto.hu

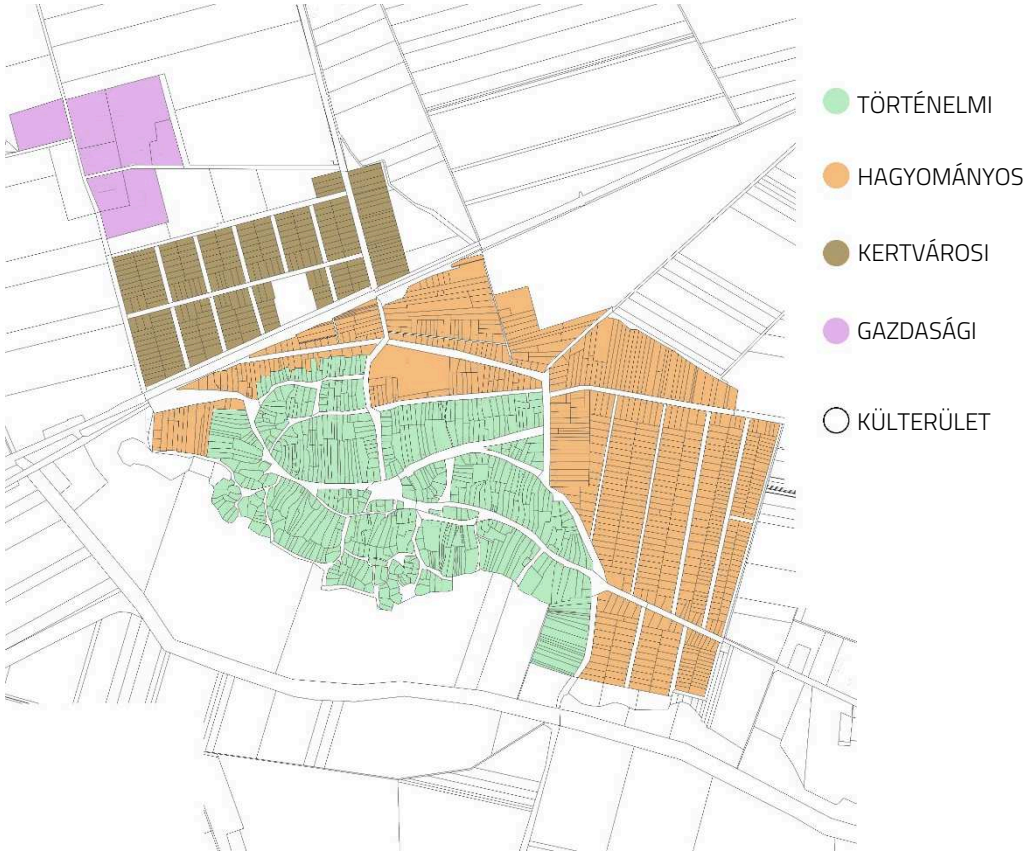
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az eltérő karakterű településrészek lehatárolása nem egyszerű és nem egyértelmű feladat, mivel az épületek alkotta és ember formálta települési szövet folyamatosan változik. A természet körforgásának az alaptörvényei az élettelen tárgyakra (épületekre) éppúgy érvényesek, mint az élő szervezetekre. Kizárólag az épületek lecserélődési és átalakulási (korszerűsítési) folyamatai révén képes a település megújulni, ezáltal vonzó és versenyképes lenni. A kérdés csupán az, hogy ez a természetes folyamat milyen formában ölt testet.

Ideális esetben létrejöhet egy olyan egységes kép, mikor az eltérő korokból származó épületek részben azonos építészeti jegyeket hordozva - de semmiképpen sem historizálva - kerülnek megfogalmazásra. Az ilyen módon formált épületek halmaza rendezett, változatos és időben állandó képet sugároz.

Ezzel szemben helyezkedik el az az általánosan elterjedt eset mikor az egységes karakter kizárólag az egy időszakban, helyileg koncentráltan, azonos módon formált épületek halmazában érhető tetten.

Az épületek (értve ez alatt elsősorban a lakóépületeket) az 1950-es évekig közel azonos karakterformákban voltak jelen a településen. Az ezt követően bekövetkezett változások kapcsán az addig egységes karakterjegyeket hordozó településen megjelentek a tömegarányokban, szintszámokban, alaprajzi elrendezésben, tetőformában, színben merőben eltérő épületek. Ezek az épületek mindig az adott kor „divatának" megfelelően lettek megformálva. (Az időszakokra vonatkozó általános építészeti jegyek bemutatását az általános településkarakter résznél részletesebben ismertettük.)

Adács ilyen módon öt eltérő karakterű településrészre osztható. A beépített területek túlnyomó része lakóterület, ezen belül történelmi, hagyományos, kertvárosias karakterű terület különböztethető meg. A történelmi településrészen a területi lehatárolás alapját a kivételesen értékes településszerkezet adja, mely heterogén építészeti arculattal párosul. A területen még sok népi építészeti emlék fellelhető, de az átalakulási folyamatok hatására sok eltérő karakterű épület is megtalálható e területen. A hagyományos karakterű területbe az új telepi rész valamint a vasút irányába történő terjeszkedés területei tartoznak. A terület épület állománya nagyban hasonlít a történelmi településrészen lévőkéhez, ahol a különböző korszakokra jellemző épületek egymásmellettisége a meghatározó. A kertvárosi karakterű területen a hajlított és kocka házak utalják a településképet. A település külterületi része általános külterületi és mezőgazdasági üzemi karakterű településrészként lett meghatározva. Az általános arculat megfogalmazásakor a területen dominánsan jelenlévő elemeket (vagy hiányukat) vettük alapul, azonban ez nem jelent kizárólagosságot.

Meg kell jegyezni, hogy egyes, jellemzően intézményi, kereskedelmi-szolgáltató vagy szakrális (templom, bolt, iskola, hivatal, stb.) épületek bár jelentős hatással vannak a településképre, de ezekre az épületekre a különleges funkció, tömeg és egyéb tényezők okán speciális ajánlásokat nem fogalmaztunk meg. Ennek ellenére a lakóépületekre vonatkozó általános ajánlások figyelembevétele indokolt.

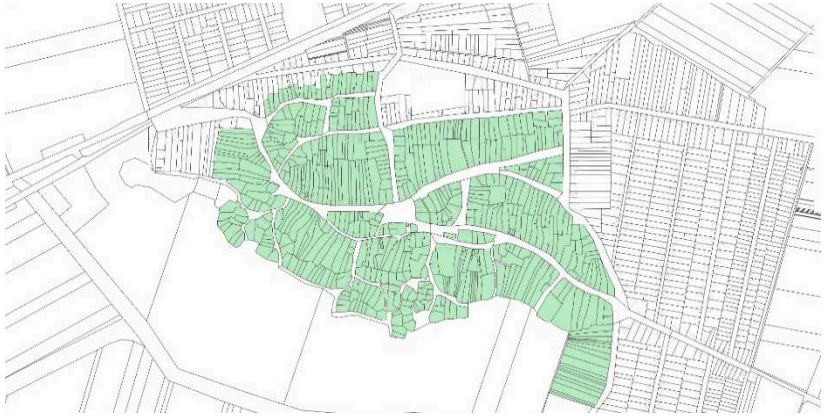
13.

14.

BELTERÜLET

TÖRTÉNELMI-ÁTALAKULT TELEPÜLÉSRÉSZ

A történelmi településrész Adács legrégebben kialakult része, ahol a több száz éve létrejött telekstruktúra a környezeti adottságokra épülő, elsősorban mezőgazdaságból élő ember igényei szerint alakult ki. Az egyik legjelentősebb településszerkezet formáló tényező a 32103 sz. út és annak derékszögű megtörése központi teresedést hozott létre. E köré csoportosulva szerveződtek a kereskedelmi egységek és jelentős közintézmények. Az Adács központi részét is magába foglaló területen több eltérő funkciójú és karakterű épület található. A műemléki templom, polgármesteri hivatal épülete, az óvoda, iskola, művelődési ház mind e településrészen található. A központi szerepkört erősíti a templomtorony vertikálisan kimagasló látványa, mely meghatározza a település horizontális képét és a település sziluettjét.
A területen jelenlévő épületek karakterisztikája rendkívül vegyes. A jelentős számban fennmaradt népi lakóépület mellett funkciójukban és tömegükben is eltérő épületek vegyessége határozza meg e településrész képét. Az értékes településszerkezet megléte és néhány egyedi épület jelenléte indokolttá teszi a központi rész településképi szempontból meghatározó területként való kezelését, ahol ajánlott a helyi területi védelem és egyes épületek esetében a helyi egyedi védelem megállapítása is.
A területen több eltérő magasságú, tömegképzésű épület is megtalálható, melynek hajlása 40 fok körüli.

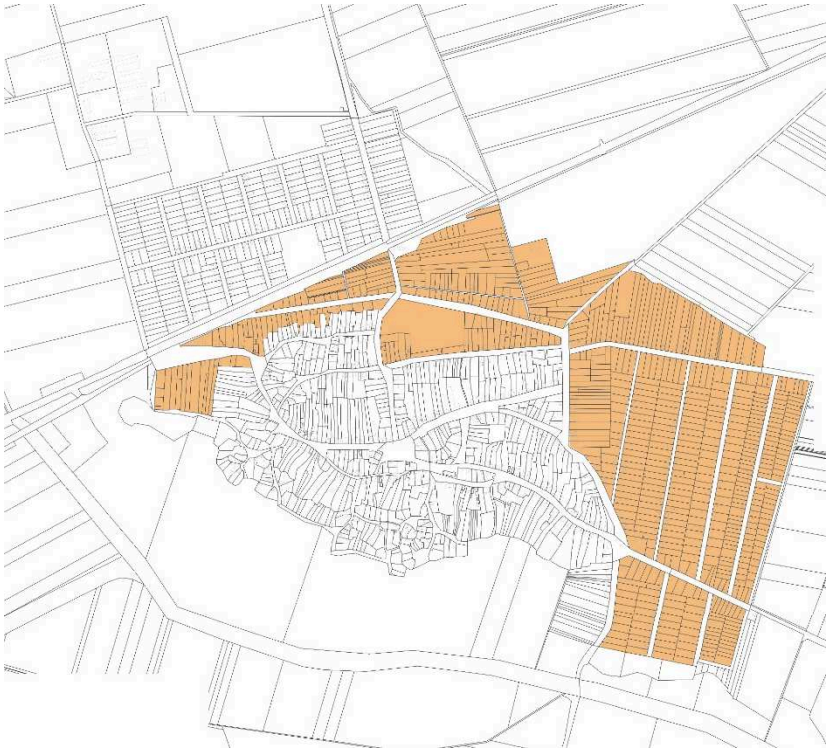

HAGYOMÁMYOS-ÁTALAKULT TELEPÜLÉSRÉSZ

Hagyományos karakterű településrész beépülése időrendben a történelmi településrész után következett. A telekszerkezet tervezett hálós szerkezetet mutat, ahol az egyes ingatlanok területe, mérete, formája, irányultsága nagyjából azonos. A vasút zárja e területrész északi határát. Az újtelepi településrész mely e karakterterület jelentős részét képezi, az 1930-as évek környékén épül ki. Az egy traktus széles, tornácos, vízvetős deszka oromzatos épületek nagymértékben határozzák meg a területrész és az egész település építészeti arculatát. A természetes átalakulási folyamatok során formálódott eltérő karakterű épületek homogén visszafogott színezése és egyszerű természetes anyaghasználata kedvező módon hat e településrész építészeti arculatára. A szépen karbantartott épületek és előttük a gondozott zöldfelületek csak tovább erősítik a pozitív vizuális élményeket.
Az eltérő arányú épületek által formált utcaképet a közös ereszvonal, az azonos magasság, a tető hajlása és formája, valamint a cserépfedés foglalja egységes keretbe.
Az ingatlanok határán álló egyszerű (nem hivalkodó) anyaghasználatú léc vagy fémkerítések nagymértékben járulnak hozzá a pozitív településképhez.

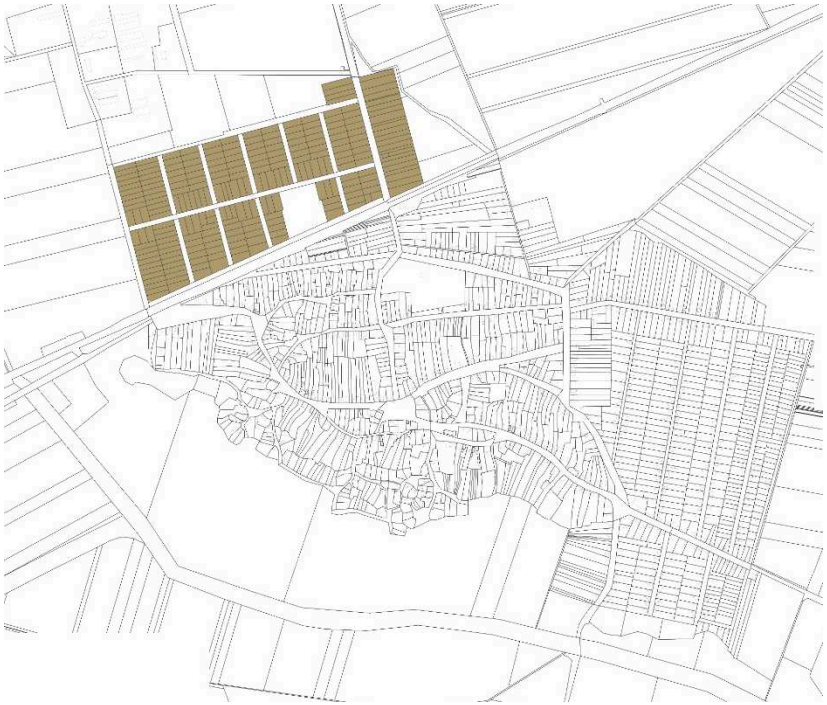

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

A kertvárosias településrész a vasút északi oldalán lévő egységes építészeti arculatot hordozó településrész. Az 1950-es évektől fokozatosan beépült terület telekstruktúrája tervezett hálós. Az eltérő alaprajzi elrendezésű („L" alakú, négyzetes) épületek utcaképi megjelenése egységes. Az azonos tömegarányokkal bíró épületek egységes oldalhatáron álló előkertes telepítésük révén rendkívül rendezett utcaképi látványt nyújtanak. A tetőforma általában sátortető, vagy egyszerű formában tagolt, mely kedvező mértékben teszi mozgalmassá az egyszerű alaptömeget. Az egységes utcaképet néhol nagyobb tömegű tetők látványa töri meg. Az épületek színezése változatos, de jellemzően nem rikító, ami ideális és harmonikus hatásokat eredményez.

KÜLTERÜLET KÜLTERÜLETI KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

A település arculatának talán egyik leghangsúlyosabb tényezője a külterületi táj képe, melyet Adács vonatkozásában az szántóföldek, gyepek, rétek és legelők látványa és a csekély számú külterületi építmény jelenléte határozza meg. A település értékeit a Natura 2000-res területek és az Ökológiai hálózat területei gazdagítják, melyek térképi lehatárolását a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága által szolgáltatott adatok alapján a 85. oldalon mutatjuk be. Ezeket a területeket településkép védelmi szempontból meghatározó területként ajánlott meghatározni.

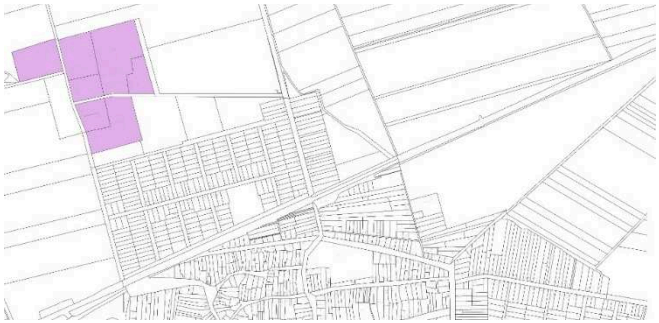

SPECIÁLIS ÉPÍTMÉNYEK TERÜLETE

Adács épített környezetének, ezzel együtt a település képének részét képezik a sajátos építményfajták, a közmű létesítmények és egyéb más mérnöki építmények. Az ilyen speciális építmények helyének kijelölésekor fokozott figyelemmel szükséges lenni a településkép védendő értékeire.

MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMI KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

A település északi részén lévő mezőgazdasági ipari üzemi területen a funkcióhoz igazodó szabadon álló telepítéssel, hosszúkás alakú, alacsony hajlásszögű csarnok épületek rendezett csoportja található.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

„Az egyszerűség a végső kifinomultság." /Leonardo da Vinci/

A következő fejezetben kísérletet teszünk arra, hogy bemutassuk azokat a viselkedési módokat, melyek követése segíthet egy szebb lakókörnyezet kialakításában. Az épületek vagy a település szépségének a mibenléte nehezen értelmezhető. Megoszlanak a vélemények arról, hogy az építészeti „szépség" mit is jelent, milyen formán értelmezhető és írható le. Az építészetben folyamatosan jelen van az innováció, a kísérletezés, a folyamatos megújulás iránti vágy, mely az egyén szabadság- és öntudatával keveredve az építészet eszközrendszerét alkalmazva nem egyszer megosztó eredményekre vezet. Számos esetben lehet hallani egy bántó építészeti alkotás vagy elem védelmében felhozott érvek között a szubjektíven megítélhető művészet szabadságára való hivatkozást, de ez nem összetévesztendő a kirívó, magamutogató és önző (építészeti) viselkedéssel. Az építészeti szépség nem szubjektív, mivel mindig jelen van valamiféle elv, mely keretbe fogja és rendszerezi. Az ilyen módon – tudatosan - formált épület végül lehet megosztó, illetve kétségbe vonható a szépsége, de semmiképpen sem igénytelen. Fontos felismerni és tudni a különbséget az igényes és igénytelen, a művészi és giccses, az illeszkedő és kirívó között, mivel csak így lehet– az egyén szabadságára való hivatkozással - valóban felelősségteljes és tudatos döntést hozni. Ellenkező esetben az önámítás csapdájába esve magunk áldozatokká, a csicsás építményünk pedig köznevetség tárgyává válhat (vagy fordítva).

Minden építtető, telek, helyzet és adottság más, éppen ezért minden tervezési feladat megválaszolandó kérdések sokaságát veti föl. A település építészeti értékei között említendők a régi településszerkezet, a többnyire egységes utcakép, a rendezettség, a településrészenként többnyire azonos tömegképzés, az ereszvonal közel azonos magassága és nem utolsó sorban a néhol még ma is fellelhető hagyományos építészeti karakterjegyek. Az épületek tervezésekor legyen az új épület építése vagy a meglévő felújítása, bővítése, ezekhez illeszkedni kell. A tervezés során nagy körültekintésre van szükség, mivel az építtetői igényeknek a komplex települési szövet már kialakult rendszerébe való átültetése több munkát és kötöttséget, ezzel együtt nagyobb érzékenységet követel meg a tervezőtől és az építtetőtől.

Nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, és leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat. Az ajánlások természetesen nem azt a célt szolgálják, hogy szolgalelkűen másolják azokat, mivel ami jó megoldás az egyik esetben, az más körülmények között akár hibás is lehet.

ÉPÍTÉSZETI MINŐSÉG

"Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak." /NEMZETI ÉPÍTÉSZPOLITIKA/

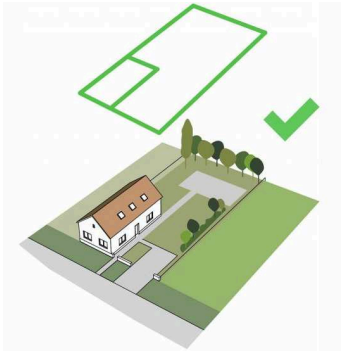

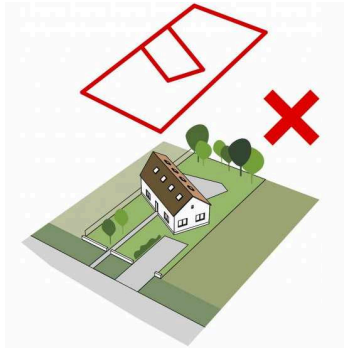
A minőségi épített és táji környezet kialakításához színvonalas humán és tárgyi elemek alkalmazásán keresztül vezet az út, azonban nem minden esetben kell, hogy ezek többlet anyagi ráfordítást jelentsenek. A legfontosabb, hogy helyesen tudjuk az igényeinket és lehetőségeinket felmérni, és majd csak ezek tudatában hozzunk felelősségteljes építtetői döntéseket. Figyeljünk az apró részletekre és próbáljuk megérteni az életterünket működtető hatásokat. A meglévő értékeket felhasználva törekedjünk a magunk és környezetünk elégedettségére egyaránt szolgáló épület létrehozására. Jó építészt válasszunk, akinek adunk a szavára és fogadjuk el a szakmai javaslatait. Használjunk minőségi és/vagy egyszerű, természetes anyagokat. Tartózkodjunk a kivagyi és öncélú építészeti (környezetformálási) megnyilvánulás minden formájától.

TELEK KIVÁLASZTÁSA

Fontos, hogy már a telekvásárlás előtt tájékozódjunk az önkormányzatnál (főépítésznél), hogy a kiszemelt telek adottságai megfelelnek-e az előzetes elképzeléseinknek, mivel az eltérő karakterjegyeket hordozó településrészekhez eltérő szabályok társulhatnak.

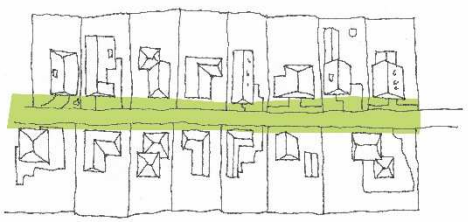

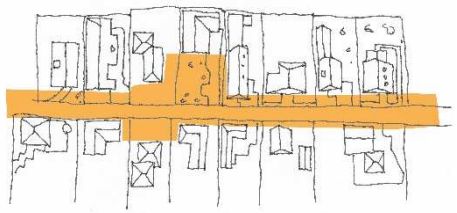

TELEPÍTÉS

A településkép legidőtállóbb eleme a településszerkezet, melynek kialakulásában és formálásában jellemzően a domborzati és vízelvezetési viszonyok, a közlekedési kapcsolatok, valamint a telek tájolási viszonyai játszottak szerepet. Sok helyen a régi telkek még őrzik a korabeli parcellázás nyomait. Új építési telek kialakítása és ezen keresztül az építési hely létrejöttekor a települési környezet meglévő elemeire és azok arányaira fokozott figyelemmel kell lenni.

Az észszerűség határain belül a telekalakítás (telekhatárrendezés) elfogadható, de a már kialakult utcákban a több telek összevonásával létrejövő, – a meglévőektől kirívóan eltérő formájú és méretű – "új telek", és ennek egyenes következményeként a rajta megvalósuló eltérő arányrendszerre alapozott épület létesítése a településen nem kívánatos. Az új épületünket – figyelemmel a helyi építési szabályzat előírásaira – a szomszédos házak kialakult építési tengelyének figyelembevételével szükséges megvalósítani. A túlzottan hátrahúzott épület megszakítja a már kialakult utcakép ritmusát és akadályozza egy védett kertrész kialakítását, ezért kerülendő.

A **történelmi** településrészen a szabálytalan formájú (organikusan fejlődött) sok esetben keskeny telekszerkezet a jellemző, melyen az épületek oldalhatáron vannak elhelyezve. Az épület és a járda között kis méretű előkert található. A jelentős átalakulás miatt az előkerti építési vonal nem egységes, ezért minden esetben egyedileg szükséges eljárni.

A **hagyományos** karakterű területen a telekszerkezet tervezett téglalap formájú.

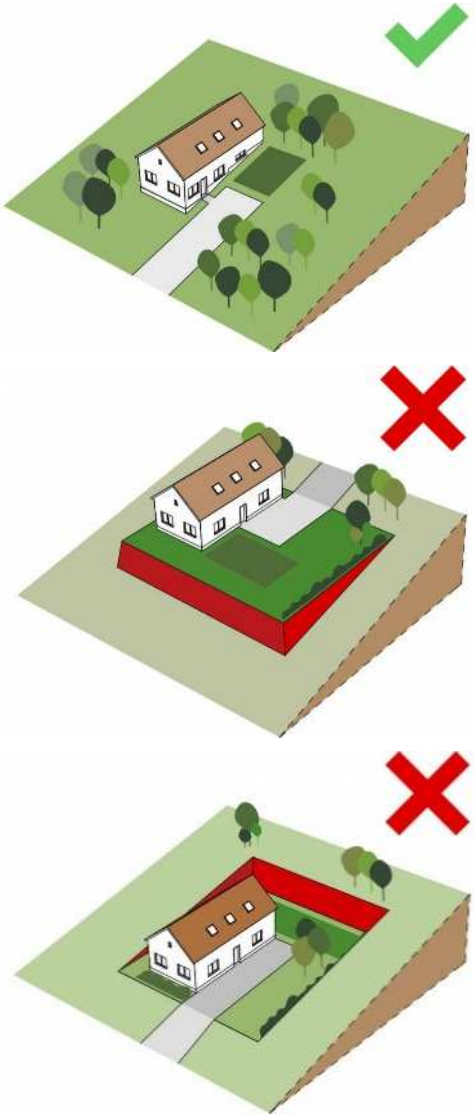
A **kertvárosi** településrészen a telkek tervezettek, közel téglalap alakúak. Az épületek az utcavonaltól hátrébb vannak telepítve, ilyen módon lehetőséget teremtve az igényes kert és előkert kialakítására.

A településen általánosan az előkertes oldalhatáron álló beépítési mód a meghatározó.

Adácson a családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház előtt kis előkerttel és mögötte a növényzettel fedett kert résszel. Az egységes (kialakult) beépítési vonal megtartása követelmény. Adácson nem elfogadható, ha egy ház az utcára jellemzőtől eltérően van telepítve.

A telek közepére való telepítés azért sem kívánatos, mivel így az épület körül csak a telek teljes körbezárásával alakítható ki védett kert.

TEREPALAKÍTÁS

Elődeink tapasztalati úton szerzett, és emberöltőkön át hagyományozott környezetismerete olyan tájhasználati és építészeti kultúrát teremtett, mely eredményeként létrejött az épületek és a befogadó táji környezet szerves kapcsolata. Korunk gazdasági lehetőségeit és technológiai eszközeit felhasználva könnyűszerrel formáljuk a tájat és feledkezünk meg arról, hogy nem a természeti környezetnek kell az emberhez igazodnia, hanem éppen ellenkezőleg. A kedvező településkép kialakítása érdekében el kell kerülni minden jelentős földmunkával járó beavatkozást (terasz képzés, túlzott feltöltés) és az épületeket a meglévő felszíni adottságokra idomuló módon szükséges megvalósítani. Ne feledkezzünk meg arról, hogy az emberi tevékenység okozta tájsebek begyógyítása – ha az teljességgel nem visszafordíthatatlan – csak rendkívül időigényes folyamaton keresztül valósulhat meg.

Adácson sík telekre lehet számítani, ezért nem jellemző a terepalakítás, de a máshol tapasztalható rossz építési gyakorlat elkerülése érdekében az alábbi ajánlások figyelembevétele indokolt.

Az épület körbevájása nem elfogadható, mert az így létrejövő kert rosszul használható és az esővíz is összegyűlik a mélyedésben.

Az épület kiemelése sem elfogadható, hiszen így a ház kiemelkedik a szomszédai közül, a terepmagasság sem lenne egységes.

A lakóépület részleges bevágása vagy az épület terepbe illesztése a legmegfelelőbb módja a terepalakításnak. Az így létrehozott épület kapcsolata a környezetével jó és a földmunka minimális.

TÖMEGKÉPZÉS

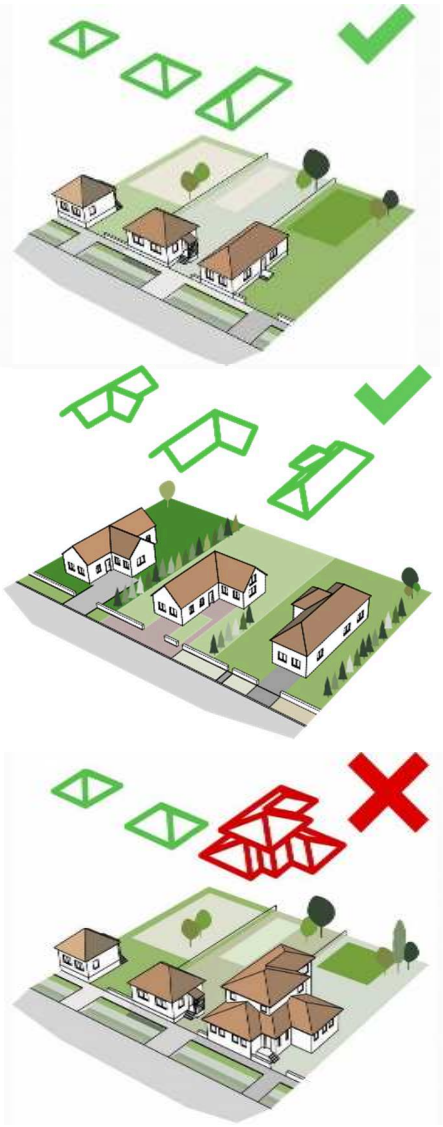
Új épület építése, meglévő épület átalakítása vagy bővítése során elsődleges szempont a telek adottságainak a felmérése, majd csak ezt követően szabad a tervez(get)ésnek hozzákezdeni. A meglévő állapot feltérképezése nem korlátozódhat kizárólag a saját ingatlanunk területére, mivel a közvetlen környezetet, illetve tágabb kitekintésben a település(rész)i adottságokat is kötelező figyelembe venni. Az épület tömegének meghatározása csak az utca és az épületek tömeg arányának megértésével lehetséges. Az épület léptékének, tömegének, arányának a meghatározása komplex megközelítést követel meg, tekintettel arra, hogy egyszerre kell figyelembe venni a telek adottságait (szélesség, domborzati viszonyok), az építtetői igényeket, lehetőségeket és ezt kell integrálni az adott korszak technikai színvonalához. A harmonikus lakókörnyezet titka a megfelelő teleknagyságokhoz illő, arányos beépítésben rejlik. Az építtetők hibát követnek el, ha a régi keskeny telekosztásra aránytalanul nagy és széles új házat építenek. A hagyományos vidéki életmódhoz igazodóan kialakult keskeny fésűs telekosztás esetén a hatalmas tömb, vagy tömegében kirívóan eltérő mediterrán típusú házak megbontják és zavarják a faluképet.

Keskeny telek esetén megoldás lehet az "L" vagy "T" elrendezésű ház elhelyezése, vagy ilyen formára történő bővítése. Ebben az esetben az 5-7 m traktusszélességű hossz- és keresztszárny nyugodt és kiegyensúlyozott épülettömeget hoz létre, mely nyeregtetővel fedve harmonikusan illeszkedik a település képébe.

Adácson az egyszerű és a visszafogottan tagolt tömegképzés a meghatározó, ezért új épület építése esetén is ilyen módon szükséges eljárni.

A túlságosan tagolt alaprajzú épület amellett, hogy nem illeszkedik a környezethez, épületszerkezeti problémákat is felvet, ezért Adácson ilyen tömegképzésű épület építése nem ajánlott.

A **történelmi és hagyományos** településrészen – az átalakult környezet figyelembevételével - javasoljuk a népi lakóépületek tömegarányát megidéző épületek létrehozását. A keskeny, hosszú telkek formájából adódóan a rajtuk fekvő épületek is hosszanti alakúak voltak. A korabeli épületeket sohasem felfelé, hanem hátrafelé bővítették, ezzel a szakaszos építkezéssel megteremtve a hosszú házat. Korábban a hagyományos népi lakóépületek padlását nem építették be, de amennyiben a használati igény ezt megkívánja, úgy erre lehetőség van. Ilyen esetben figyeljünk arra, hogy:

- a tetőtér térdfalasan történő beépítése csak az utcafronttól hátrébb javasolt
- elsősorban tetősíkablak alkalmazása javasolt tekintettel arra, hogy kevésbé bontja meg a nyugodt tetősík látványát
- tetőből kiálló tetőfelépítmény és térdfalas tetőképzés csak az utcavonaltól hátrébb, az épület egyharmadától javasolt
- a nagyméretű, aránytalan tetőfelépítmények létesítését kerülni kell

A **történelmi és hagyományos** településrészen minden korszakra jellemző épület megtalálható, ilyen módon új épület építése, régi felújítása esetén a fent részletezett általános tömegalakítási elvek megtartása ajánlott. A **kertvárosi** településrészen nagy számban jelenlévő négyzetes alaprajzú un. kockaházas épületek korszerűsítése kapcsán lehetőség nyílik az épületek településképi szempontból kedvező átalakítására is. Ebben az esetben rendkívül széles az az építészeti eszköztár, melyet alkalmazhatunk. Lehetőség van átmeneti terek létrehozására, melyek megidézik a korabeli tornácok és verandák világát. Visszafogott oromzatképzéssel új arculatot adhatunk az épületünknek, mely egyszerre teremtheti meg a kapcsolatot a hagyományos múlt és egyedi modern jelen között.

MAGASSÁG

A **történelmi és hagyományos** településrészen az épületek túlnyomó többsége földszintes vagy tetőtérbeépítéses. A központ irányába közeledve megnő a nagyobb tömegű magasabb épületek aránya. Elsősorban azt javasoljuk, hogy ezeken a településrészeken az épületek továbbra is kövessék a hagyományosan kialakult arányokat és elsősorban földszintesek legyenek. A hagyományos népi lakóépületek arányukat vesztik, ha térdfalasan beépítik a tetőterüket. Ennek megfelelően ezt nem javasoljuk, de amennyiben elengedhetetlen, akkor az utcától kellő távolságra, hátrébb elfogadható a tetőzet kiemelése, mely lehetőleg a 10%-os magasságkülönbséget ne haladja meg.

A központ közeli területeken elfogadhatóbb a magasabb épületek jelenléte. Az épületek magasságát a helyi építési szabályzat keretei között szükséges megállapítani.

A **kertvárosi** karakterű településrészen az épületek magassága közel egységes. Az épületek általában egyszintesek. Az ereszvonal magassága közel azonos, mely rendezett képet sugároz. Ezen a településrészen elsősorban egyszintes épületek építését javasoljuk, de az egy szint + minimális térdfalképzéses tetőtér beépítéses épületek elfogadhatóak.

KERTVÁROSI

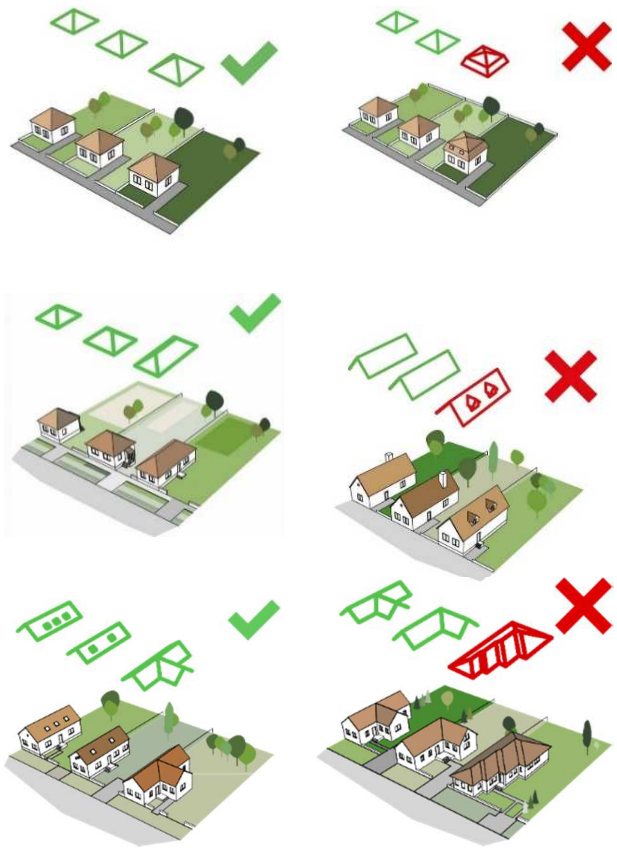

HAGYOMÁNYOS – ÁTALAKULT

TÖRTÉNELMI – ÁTALAKULT

TETŐHAJLÁS - TETŐFORMA

Adács változatos tetőformákban bővelkedő település. Az épületek kivétel nélkül magastetős kialakításúak.

A **történelmi és hagyományos** településrészen bár vegyes a tetőforma, de elsősorban a hagyományos nyeregtető képzése ajánlott, a meglévő arányokhoz igazodva 38-42° között, kontyolt vagy oromzatos formában. A túlságosan széles nagy felületű utcafronti oromzatok képzése káros a településképre.

Új ház építésekor figyelemmel kell lenni a kialakult utcaképre, a jellemző tetőformára és hajlásszögre, mivel ezek a harmonikus településkép alapfeltételei.

A helyi viszonyoktól idegen, meredek (alpesi) vagy alacsony (mediterrán) hajlásszögű, esetleg többszörösen összetett tetőformákat kerülni kell, mivel azok nem illenek a település arculatához. A jellemző hajlásszögtől nagymértékben eltérő tető zavaró látványt nyújt. Tetőtér-beépítés esetén tetősíkablakot alkalmazzunk, mivel a nagyméretű, aránytalan tetőfelépítmények zavarólag hatnak a nyugodt tetősíkon.

SZÍNHASZNÁLAT

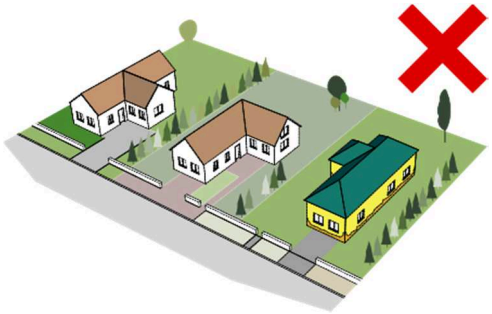
Adácson az általánosan alkalmazott színvilág változatos. Az épületek színezése során a környezethez való illeszkedés érdekében a fehér, tört fehér, a homok- és agyagszín, a tégla- és terrakotta vörös színek, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok színeinek alkalmazása javasoltak. A homlokzat színezésekor tartózkodjunk a rikító, élénk, harsány és a nagyon sötét színektől.

A kerítéseken, kapukon, ajtókon és ablakokon a barna színárnyalatai mellett a szürke és zöld különböző (nem élénk) színárnyalatai is alkalmazhatók.

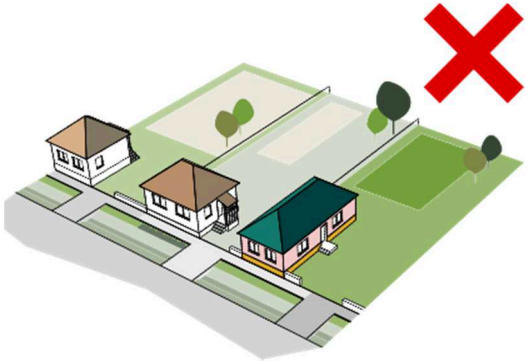
Tetőfedő anyagok esetében szintén a környezethez való illeszkedés érdekében részesítsük előnyben a hagyományos natúr agyagcserép (terrakotta) színű anyagokat és a környezethez még megfelelő módon illeszkedni képes szürke, barna, rozsdabarna színűeket.

Semmi esetre se alkalmazzunk a hagyományos tetőfedő anyagok természetes színvilágától eltérő (zöld, kék, fehér, élénk piros) vagy rikító, csillogó, fénylő anyagokat!

KERÍTÉSEK

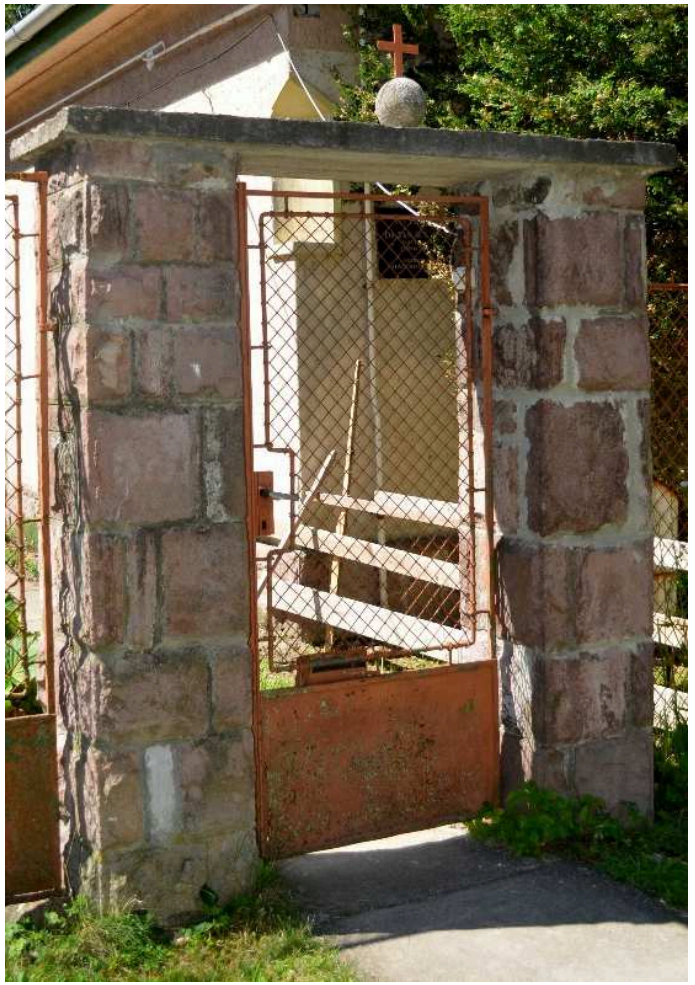
Amióta magántulajdon létezik, azóta szinte minden telket, telekrészt kerítéssel választanak el a tulajdonosok. A kerítések különleges pozíciójukból adódóan egyszerre elhatároló és kapcsolatteremtő szerepkörben is megjelennek. A kapuban - legyen az a személyi- vagy gépjármű közlekedésére alkalmas kis és nagykapu, - ölt testet a köz- és magánterületek összekötése.

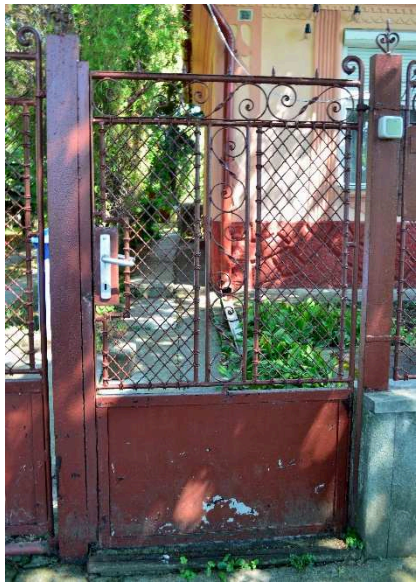
Az utcai határvonal építmény általi kijelölése, valamint azok kapcsolódó műtárgyai rendkívüli jelentőséggel bírnak a településkép formálása során. A településkép alatt egyszerre kell érteni a vizuálisan felfogható élmények mellett az általuk generált mentális képet is. Rossz példaként említendők a szögesdróttal gazdagított magas tömör kerítések, melyek bizalmatlanságot sugároznak, ezért az ilyenek rendkívül kedvezőtlenek az ideális településkép szempontjából.

Az áttört kerítés lehetőséget teremt arra, hogy a járókelők megcsodálják a szépen gondozott virágos előkertet. A nem tömör fém kerítések teremtik meg a legnagyobb átláthatóságot és az ilyen módon formált kerítés a védelmi funkció mellett biztosítja, hogy az épület teljes homlokzata feltáruljon az utca irányába.

A kerítések fizikai korlátként való felfogása mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap annak esztétikai vetülete, és ilyen módon a kerítés lakóházunkat keretbe fogva díszítő, kiegészítő szerepet is kap. A magyar építészeti hagyományokra visszatekintve nem találunk olyan építőanyagot, technikát, vagy technológiát, amit ne alkalmaztak volna már kerítés építésre.

A kerítések kezdetben kizárólag fából készültek. A léc, deszka, palló kerítések napjainkban is kedveltek. A fa mellett a kovácsoltvas, fémpálcás vagy a dróthálós (Haidekker) fém kerítések változatai a legelterjedtebbek. Falazott kerítések esetében a lábazat és az oszlop legtöbbször kő, tégla vagy beton anyagból készült. Az anyagok változatossága akár egy ingatlanhoz tartozó kerítés esetében összetetten is megjelenhet. A rendelkezésre álló anyagok és a lehetséges formák, minták sokasága végtelen számú lehetőséget teremt számunkra, mellyel egyedien formálhatjuk kerítésünket. Az azonos arányokkal bíró kerítés részletek (lábazat magasság, oszlop magasság, a közök közel azonos szélessége és magassága) utcaképet rendező vonalakat jelölnek ki, melyek megtartása erősen ajánlott.
Adácson nyitott szemmel sétálva sok jó példát lehet találni az igényesen megfogalmazott kerítésekre.

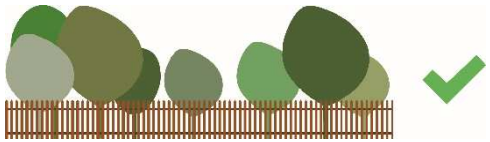

Ajánlások:

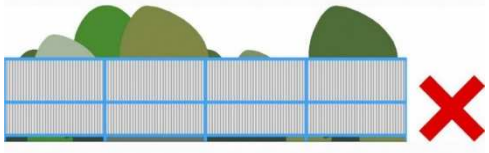
Az egységes utcakép megőrzése érdekében a kerítéseken biztosítani kell az átláthatóságot.
Településünkre nem jellemző a teljesen tömör, zárt utcai kerítés, így nem is kívánatos ilyen építése. Indokolt esetben a sűrűbb lécezéssel vagy növényzet telepítésével korlátozható az átláthatóság.
Az azonos magasságú kerítések vonala kellemesen vezeti végig a szemet az utcán, ezért törekedni kell az utcában kialakult, jellemző állapotokhoz igazodó magasságú lábazat és kerítés létesítésére. Ennek hiányában a tömör lábazat magassága ne haladja meg a 60 cm-t, a kerítés teljes magassága pedig a 160 cm-t.
A kapuk elhelyezésére is érdemes figyelmet fordítani és az utcában már kialakult rendhez igazodni. A személyi- és a gépjárművek közlekedésére alkalmas kapuk kialakításakor törekedjünk azok diszkrét, nem hivalkodó hangsúlyozására. A kapu megfogalmazásakor nem szerencsés a más országrészek, vagy határon túli vidékre jellemző minták feltétel nélküli követése, ezért javasoljuk, hogy elsősorban a helyi hagyományokat vegyék alapul.
A kerítés kialakításakor törekedjünk a hagyományos igényességre, semmiképpen sem hátrány, ha a lábazatot, oszlopokat, mezőket a legegyszerűbb eszközökkel formáljuk meg (pl.: simított beton felületek, fa kerítés lécek).
Az egyszerű beton lábazat és oszlopok képzésekor a plasztikus minták, az igényesen formált oszlopfej, vagy a felületi struktúrával való játék elegendő eszköz egy egyedi, de visszafogottan illeszkedő kerítés kialakításához.
A kerítések és kapuk anyaghasználatára elsősorban a fa, mint természetes anyag kínálkozik, ezt mindenkor bátran alkalmazhatjuk. A fa mellett a fém kerítések is rendkívül igényes módon alakíthatók ki.
Jótékony, ha a kerítésekben visszaköszönnek épületünk egyes részletei, építészeti elemei (pl.: szín, anyag, minta stb.), ilyen módon az összhang megteremthető.

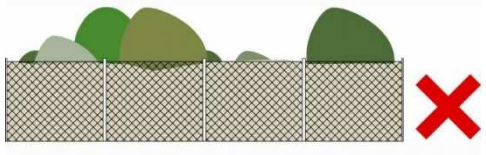

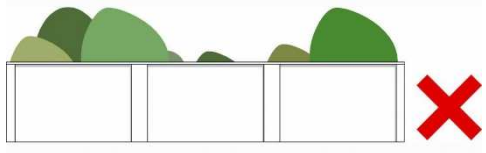

A településünk arculatához nem illik a lábazat nélküli fonott, vagy hegesztett dróthálóból készült utcafronti kerítés.
Nem ajánljuk a kerítés falazott részét csempével, hulladék vagy mediterrán kővel burkolni.
Trapézlemez, cserepeslemez, hullámpala, műanyag hullámlemez utcai kerítésnek való felhasználása tilos!
Az előre gyártott teljesen tömör beton kerítés elemek alkalmazását is kerülni kell.

TORNÁCOK, TERASZOK

A régi lakóépületek tornáca a magyarországi népi építészet jellegzetessége és egyik legmarkánsabb megjelenési formája. Kialakulását a szakirodalom a XIX. század elejére teszi, de egyes források szerint már jóval korábban, a török dúlás utáni időkben megjelent Magyarországon. A tornác a paraszthház egyik fontos szerkezeti része, kinézetét, formáját meghatározó látványos építészeti eleme. Szerkezeti funkciója, hogy tartsa a széles tetőt, ami biztosítja, hogy a rá hulló csapadék minél távolabb kerüljön a földre az épület falától. Kialakítása révén egy félig zárt, félig nyitott teret határol le, mely előtetőt is biztosít a bejárathoz. A tornác lehetőséget ad arra, hogy a nagy melegben vagy csapadékos idő esetén a lakók a félig nyitott folyosóra húzódjanak, de még így is a szabad levegőn tartózkodhassanak.
Nyaranta a tornác árnyékolja az épület falát, így a falon lévő ablakokat nem éri közvetlen napsütés, télen viszont a nap alacsonyabb szögéből adódóan beengedi a sugarait a szobákba, ezáltal felmelegítve azt. A tornác – mai szóhasználattal – a passzív napvédelem, a klímaszabályozás egyik első és mi tagadás egyik leghatékonyabb szerkezete. Számos más szerepe mellett a tornác tárolási, olykor háló funkciót is betöltött. A tornácos épületek építészeti arculatában bekövetkezett változás, mikor a tornácot részben vagy egészben befalazták, vagy beüvegezték. Ennek hatására az épület elvesztette az egyediségét, ezért a tornácok félig nyitott, zárt térként való megőrzését javasoljuk.

A tornác elhelyezkedése és kialakítása szempontjából településünkön számos változattal találkozhatunk. A legelterjedtebbek az oldal és az un. lopott tornácos épületek, ilyenkor az oszlopsor vagy végig fut a lakóház oldalán, vagy az egyik esetleg mindkét végén helyiséggel lezárásra kerül.

A tornácok tartóoszlopai készülhetnek fából, de Adácson a téglából falazott négyzetes pillérek a jellemzőek, melyek fejezete egyszerűen formált, a nyíláskiváltás egyenes. Ennek megfelelően a boltíves tornácképzés nem javasolt.
A fából készült oszlopos tornácokon a látványos ács- és asztalos munkák is visszatükröződnek.
Nem ritka látvány az alátámasztások között mellvéd kialakítás, mely a tornác és az udvar fizikai lehatárolására szolgál.
A közök kiváltása lehetett egyenes fagerendás vagy boltozott, azon belül félkörív, kosárgörbe, szegmensív, több karéjos.
A meglévő tornácok felújítása, helyreállítása, állagának, állapotának megóvása településképi szempontból fontos. A felújításnál törekedni kell a tornác jellegének és értékes részleteinek megtartására. Felújításuknál törekedni kell az eredeti szerkezeti illesztések megtartására. Új tornácok vagy új tornácos épület építésénél, a településünkön jellemző kialakítások követendők. A tornácokra a cserépfedés a legmegfelelőbb, ami a lakóépület tetőszerkezetének folytatásaként kerüljön kialakításra. A teraszok ugyancsak sok pozitív tulajdonsággal rendelkeznek, mivel bizonyos értelemben a modern kor igényei és a múlt hagyományai ötvöződnek benne. A kellő alapossággal megfogalmazott terasz összeköttetést biztosít a belső tér és a kert között. Az ilyen módon kialakított tér az időjárási viszonyoktól védelmet nyújtva kiterjeszti életterünket, ezzel lehetőséget teremtve a teljes körű kibontakozásra. A terasz a családi és baráti összejövetelek színtereként közösségteremtő funkciót is be tud tölteni.

AJTÓK, ABLAKOK

Ahogy a település arculat az épületek sokaságából, úgy az épületek arculata a különböző szerkezetek és építészeti elemek egymásra hatásából következik. Ennek az egyedi képnek a formálásában kimagasló szereppel bírnak a nyílászárók (ajtók, ablakok), melyek az épület megjelenését és hangulatát jelentős mértékben befolyásolják. E szerkezetek teremtik meg a kapcsolatot a külső és belső terek között, biztosítják a szükséges bevilágítást és a megfelelő hő- és hangvédelmet.

A nyílászárók anyagát, színét, méreteit, arányait mindig az adott korok lehetőségei, igényei, olykor eszméi határozták meg.

Népi lakóépületeink túlnyomó többségének utcai homlokzatán általában két darab osztott, álló ablak volt látható, azonban ezek egy jelentős részét a hatvanas, hetvenes években négyzetes, vagy fekvő arányú kétszárnyú, két vagy háromosztású ablakra cserélték. Kétségtelen, hogy az ilyen módon korszerűsített épületek világosabbak lettek, de ez a folyamat az épületek hagyományos arculatának az elvesztését eredményezte. Az ilyen esetekben javasoljuk az eredeti állapotot anyag és szín azonos változatban visszaállítani.

Napjaink energetikai korszerűsítési törekvéseire tekintettel (és a vonatkozó pályázati kiírásokban szereplő feltételekre) a műanyag nyílászárók megkerülhetetlen szereplői a hazai nyílászáró piacnak. Nem kívánunk értékrendet felállítani fa, fém vagy műanyag profilú nyílászárók között, de a következő jó tanácsok megfontolását erősen ajánljuk.

Ahogy majdnem minden szerkezet esetében, úgy itt is a fa a legősibb alapanyag, ezért bármilyen épületen (az arányokra és színekre tekintettel) elsődlegesen alkalmazható.

Az épület építési korszakának megfelelő arányú, méretű, anyagú nyílászáró beépítését preferáljuk.

A műanyag nyílászárók rendkívül jó hőtechnikai tulajdonsággal bírnak, de gyakori (vagy gépészeti) szellőztetést kívánnak.

A korszerű nyílászárók profil (keret, szárny) mérete más arányokkal bír, ami az épület megjelenését rendkívüli mértékben képes megváltoztatni, ilyen esetben a káva mélység növelésével kedvező hatásokat érhetünk el.

A nyílászárók színének harmonizálni kell az épület egészével, de elsősorban javasoljuk a barna, olíva zöld vagy ezek szürkével tört árnyalatait.

A nyílászáróknak az épület egészével egy rendszert kell alkotniuk.

Árnyékolástechnikai szempontból elsődlegesen az ablak színével azonos rejtett vagy belső redőnytokos változatokat javasoljuk. Külső tokos redőnyök alkalmazása még színazonosság esetén sem javasolt.

A külső zsalugáter alkalmazása során mérlegelni szükséges annak az egész épületre gyakorolt hatását.

A nyílás keretezése esetén részlegesen megjelenő ragasztott polisztirol elemeket ne alkalmazzunk. Helyette teljesen körbefutó vakolat díszítést helyezzünk el a homlokzaton.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzat az épület arca, és ebben az arcban a gazda saját képe (annak szokásai, gondolkodásmódja, ízlése, értékrendje) tükröződik vissza, éppen ezért nem mindegy, hogy milyen formában fordulunk a közterület (a közösség) felé.

Az épületek homlokzatának a díszítését minden korban az önkifejezés egyik eszközeként alkalmazták, melyet mi is használhatunk, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben.

Minden épület kialakításakor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő, rendezett kiosztására.

A népi lakóépületeken néhol még fellelhető vakolat díszek és díszített oromzatok kimagasló értéket képviselnek, ezért megóvásukról gondoskodni kell. Az ilyen jellegű épületeken külső oldali hőszigetelés alkalmazása nem javasolt, mivel az épület hagyományos arányainak a torzulása mellett az értékes ornamentika is elveszik.

Ugyancsak értéket képviselnek a múlt században épített házak homlokzatdíszei, melyek jó példák arra, hogy miként lehet egy teljesen azonos épülettömegekből álló halmazt kreatívan egyedivé varázsolni.

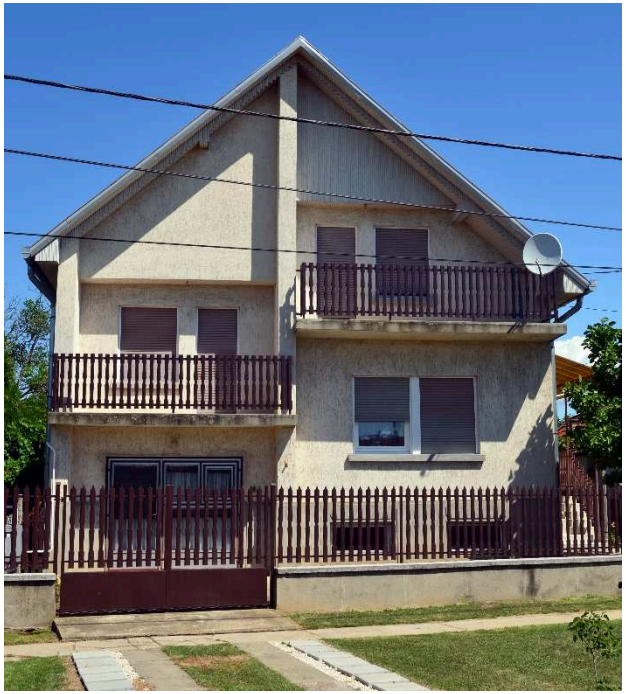
Ugyancsak értéket képviselnek a múlt században épített házak homlokzatdíszei, melyek jó példák arra, hogy miként lehet egy teljesen azonos épülettömegekből álló halmazt kreatívan egyedivé varázsolni.

A 70-es, 80-as években épült nagy tömegű épületekre általánosságban jellemző, hogy homlokzatuk tagolatlan. Méretükből fakadóan a településképet jelentősen meghatározó elemek, ezért egyéb építészeti eszközökkel való hangsúlyozásuk nem szükséges. Az ilyen épületek komplex felújítása esetén a tudatosan, építészetileg tervezett színezési koncepcióval, a hozzá illeszkedő tetőfedés és nyílászárók megfelelő színének és anyagának a megválasztásával a nagy tömegérzetet oldani lehet. Az igényes anyag és színhasználat alkalmazásával megújuló épületünk visszafogott, de változatosságban bővelkedő egyedi arculatú értékké válhat a településünkön.

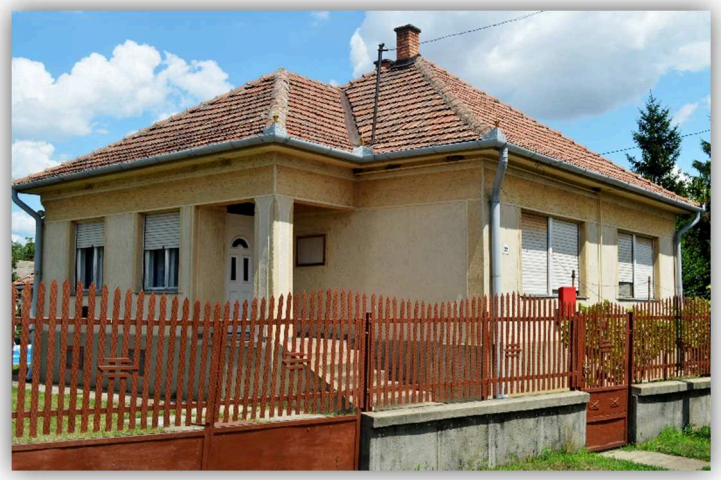
Anyaghasználat:

Épületünk felújításakor, új épület építésekor az igényes, modern építőanyagok és a hagyományos természetes építőanyagok együttes alkalmazása esztétikus megoldásokra vezet.
Az építőanyagok (kő, tégla) anyagszerűen csak kevés helyen jelennek meg a homlokzatokon. A településen a homlokzati anyaghasználatra jellemzőek a vakolt vagy kőporos felületek, melyek színei visszafogottan változatosak. Javasoljuk, hogy az épületek homlokzatán a vakolt felületek domináljanak. Az eltérő struktúrájú (finom, durva) vakolatok egyidejű - megfelelő módon történő – alkalmazása segíthet változatossá tenni az akár teljesen egyszínű homlokzatot is.
Utólagos hőszigetelés esetén minőségi anyagokat válasszunk!
A fa (gerenda) ház architektúrájú épület a településen nem jellemző, ezért ilyen jellegű épület építését nem javasoljuk. A fa szerkezetek és faanyagok (lást díszített fa oromzat) mindig is az építészeti kultúránk részét képezték, ezért építészeti forrásként való alkalmazásuk javasolt. A fa védőszerrel (lazúrral, páccal) való kezelésekor figyeljünk arra, hogy a helyben fellelhető faanyagok természetes, a fa természetes öregedési színével azonos színt válasszunk (pl. sötétbarna, poliszander).
Nyíláskeretezés érzetét csak részben megidéző polisztirol díszítő elemek alkalmazása nem ajánlott!

A lábazat jellemzően vakolt, amely közepesen sötét színű.
Ne alkalmazzunk lábazaton, homlokzaton csempe jellegű burkolatokat akkor se, ha azok természetes kő anyagúak, vagy követ imitálnak! Kerüljük a lapos hulladékkőből csemperagasztóval felragasztott lábazat vagy nyíláskeretezés díszítéseket!

A tetőhéjalásra elsősorban a terrakotta vörös, sík, egyenes vágású égetett- vagy betoncserép, másodsorban a sík vagy közel sík felületű szürke, barna, rozsdabarna színű agyag-, betoncserép, azbesztmentes síkpala vagy állókorcos fémlemezfedés ajánlott. Elfogadható az előzőekben felsorolt egyszínű, nem sík felületű cserép fedés használata. Nem ajánlott, de szüksége esetében alkalmazása eltűrt az előzőekben felsorolt színű, matt felületű, csillogás mentes cserepes lemez és bitumenes zsindely fedésnek. A műanyag hullámlemez, alumínium trapézlemez, bitumenes hullámpala, bitumenes szigetelő lemez vagy kirívó színű cserép fedés alkalmazása a fő és melléképületeken nem megengedett.

Homlokzatképzés:

Az utcai homlokzaton ne legyen erkély, loggia, garázskapu!
Új lakóház építése esetén eltérhetünk a hagyományos nyílászáró méretektől, de törekedjünk az áttört és tömör homlokzatfelületek egyensúlyára. Az utca irányába kerüljük a túl nagy üvegfelületeket!
Új épület építése esetén közvetlenül az utca irányába garázskapuval fordulni nem javasolt, helyette célszerűbb a garázst oldal irányból feltárni. Amennyiben a garázskapu az utca irányába van elhelyezve, úgy a tömegképzést oly módon kell megvalósítani, hogy a fő hangsúlyt ne a garázskapu kapja.

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, MELLÉKÉPÜLETEK

Telkünk, kertünk elengedhetetlen kiegészítői a gazdasági, tárolási funkciókat tartalmazó melléképületek, és egyéb építmények.

Évszázadokon át zajló folyamatok eredményeként jött létre a vidéki életmód feltételeihez illeszkedő keskeny, hosszú telekrendszer. A telek utca felőli végéhez közel (utcavonalasan, vagy előkertesen, ebben az esetben virágos kerttel) helyezkedett el a hosszú lakóház. A telek annak funkciójához igazodóan több részre oszlott. Az első rész a lakó udvar, ahol a lakóépület mellett a nyári konyha, a kút, esetleg egy kisebb műhely is megfért. A telek belseje felé haladva, következett a gazdasági udvar, ahol az alárendelt funkciójú épületek, mint az istálló, a lakóépület folytatásaként, ahhoz szervesen kapcsolódva jelentek meg. Ugyancsak a gazdasági udvar rész ad otthont az állattartás céljára szolgáló többi ólnak és a terménytárolónak. Számos esetben ezt a telekrészt keresztbefordított csűr zárta le és választotta el a hátsó, növénytermesztés céljára szolgáló területtől.

A hagyományos gyökerekkel rendelkező építési kultúrában mindvégig benne volt a folyamatos továbbépítés lehetősége. Az 1950-es éveket követő korok épületei a 60-as évek kocka, a 70-es évek nagytömb, a 90-es évek nagy tömegtagolású tornyos és napjaink amerikai, vagy mediterrán típusú házai ezzel szemben befejezettek, lezártak és nem tűrik az addíciót. Ilyen esetben nagyobb gondot kell fordítani a bővítésre vagy a melléképület elhelyezésére. A kívánt jó minőségű épített környezet kialakítása megkívánja, hogy az alárendelt funkciókat tartalmazó épületek, építmények (gépkocsi tároló, műhely, filagória) megformálásánál is színvonalas építészeti eszköztárat alkalmazzunk. A melléképület eltérő anyaghasználat alkalmazásával könnyen megkülönböztethető a főépülettől. Inspirációért bátran tekintsünk vissza elődeink építészeti kultúrájára, az épületek anyagára, színére, arányaira és ezek figyelembevételével formáljuk meg építményeinket.

Telepítéskor ugyancsak emlékezzünk elődeink hagyományaira.
Elengedhetetlen, hogy a telek összes építménye egy logikus rendszer részét képezze, ezért a melléképületet a nyári konyha helyére vagy az épület mögé helyezzük el. Figyeljünk arra, hogy a gépkocsi tárolót vagy más melléképületet közvetlen utcafrontra ne telepítsünk és soha se jelenjenek meg domináns elemként.

RÉSZLETEK

„god is in the details"

A híres német építész Ludwig Mies van der Rohe által gyakran idézett közmondás magyarul annyit tesz:
„A Jóisten a részletekben rejlik".

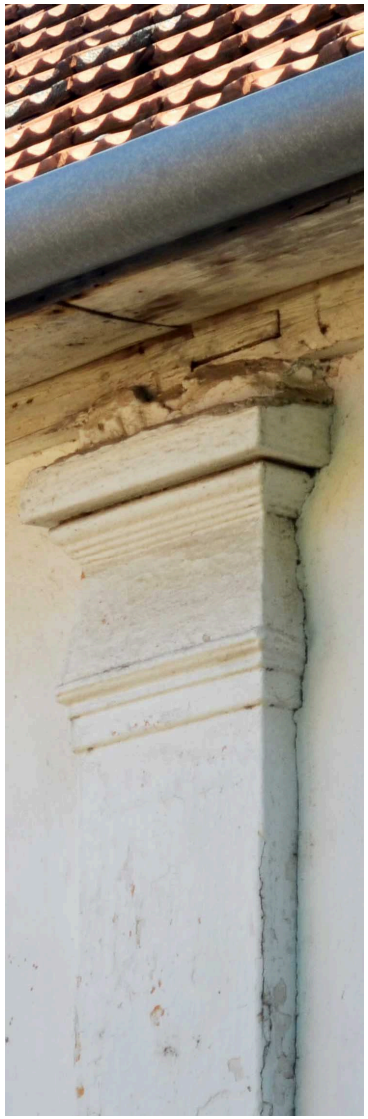

És valóban, ebben a pár szóból álló rövidke közmondásban rejlő örökérvényű igazság az életünk minden részére vonatkoztatható. Az (egész) épületünk megannyi apró részlet sokaságából formálódik és ölt testet. A részletek sok összefüggésre fényt derítenek. A részletek sűrített információtartalommal bíró elemek.
Szerencsések azok, akik genetikailag hordozzák magukban a tudását, hogy azonnal lássák a mögöttes tartalmakat. A hétköznapi embereknek időre van szükségük arra, hogy megfigyelve megértsék környezetüket. Ebben a felgyorsult, rohanó világban épp az idő, ami hiányzik és ez a részletek ellensége!
Ha nincs idő a részleteket megfigyelni, akkor nincs lehetőség megérteni és kibontani a bennük rejlő sűrített mondanivalót. Idő hiányában még ha igény lenne is rá, nem lehet kidolgozni (megtervezni - kivitelezni) a részleteket. A részletek kapcsán elsősorban azt javasoljuk, hogy mindenki szánjon rájuk elegendő időt.

A régi házak részleteit öröm megfigyelni! Elődeink fa és fémmunkái csodálatosak, formakincsük időtálló, az alkalmazott anyag szépen öregszik. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Házaink kiegészítői a házszámok, utcanév táblák, lámpák, árnyékolók, postaládák, korlátok egytől-egyig aktívan alakítják a végső látható képet, hangulatot. Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megformált részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket.

Akkor járunk jól, ha mindent igényességgel és odafigyeléssel tervezünk meg, választunk ki.

KERTEK, KERTI ÉPÍTMÉNYEK

A ház körüli szabad terek, kertek, udvarok szerepe rendkívül jelentős a települések megjelenésének, arculatának formálásában. A kert teremti meg a kapcsolatot a lakóházak és a települési közterületek illetve a környező táj között. A kert, a zöld növényzet és a szabadtéri építmények, berendezések, burkolatok segítik az épületek környezetbe és tájba illesztését.

A megfelelően megválasztott növények harmonizálnak a tájegység növényvilágával, éppen ezért érdemes a kertek kialakítása során olyan növényfajtákat választani, melyek a tájegység éghajlati viszonyaihoz, az őshonos növényfajtákhoz illeszkednek, tehát honos fa és cserje fajtákat és azok dísznövény fajtaváltozatait telepíteni. A növények elhelyezésénél vegyük figyelembe az égtáji adottságokat, a fény és árnyék viszonyokat. Általánosságban elmondható, hogy a lombos fákat célszerű az épületek D-DK-i és a D-DNy-i oldalán elhelyezni, így a lombkorona a nyári napsütéstől árnyékolva segíti az épületek hűtését, hozzájárulva ezzel a gazdaságosabb energiafogyasztáshoz. Ezzel szemben télen a lombkorona lehullásával szabaddá teszi az épületet a téli napsugarak átmelegítő hatásának érvényesüléséhez. A házak északi oldalánál örökzöld, árnyéktűrő fajok telepítése javasolt, alacsonyabb és magasabb fajták együttes alkalmazásával, mely növényzet segítheti az épületek szélvédelmét. A jól megválasztott növényekkel az optikai hatást kedvezően befolyásolhatjuk, ha az épület méretét optikailag csökkenteni szeretnénk, érdemes nagyra növő terebélyes növényzetet választani, míg ha nagyobbnak szeretnénk láttatni a házat, úgy alacsonyabb, kisebb növényfajtákat válasszunk. A kert kialakítása során ügyeljünk arra, hogy a meglévő fás növényzetet minél nagyobb arányban megőrizzük, és az új kertrészeket, új építményeket a meglévő adottságok figyelembe vételével alakítsuk ki. Célszerű ezt az elvet követni a tereprendezés során is ügyelve arra, hogy a ház körül kialakított terep illeszkedjen a környező táj domborzati viszonyaihoz. Bár látszólag rendezettnek tűnhet egy teljesen sík, frissen füvesített nyílt gyepfelület és néhány fiatal tujával határolt kert, azonban jellegtelen, táj- és életidegen megjelenést eredményez a településképben, mely rövid időn belül unalmassá, kihasználatlanná válik az azt használó lakók számára is. Különösen kerülendő az ilyen kialakítás a dombvidéki településeken. Számos egyéb haszna mellett a kert élvezeti és esztétikai értékét is növeli a változatos növényhasználat. Célszerű a gyepfelületek mellett a talajtakaró évelők és cserjék használata, hiszen hosszútávon kevésbé fenntartás igényes, esztétikus zöldfelületeket tudunk kialakítani.

A biodiverz kialakítású kert tájba illő, élővilág szempontjából is kedvező (pl. pillangó kert). Választhatunk a látványosan virágzó, illetve a levelük formájával és színével díszítő növények közt. Gyepszegély illetve mulcsterítés alkalmazásával még esztétikusabb és könnyebben fenntartható kertet tudunk kialakítani.

15.

16.

17. – 21.

A ház körüli kertekben célszerű az alacsonyabb, illetve középmagas méretű virágzó díszfák, gyümölcsfák ültetése. Érdemes az épületek közvetlen közelében dekoratívabb, intenzívebb kertrészt kialakítani, míg az épülettől távolodva egyre természet közelibb növényzettel kapcsolódni a környező tájhoz. A magyarországi éghajlathoz igazodó fajok megválasztásával könnyedén kialakítható a négy évszakos kert, mely az időjárásnak megfelelően változik és az év minden időszakában esztétikus megjelenést nyújt. (Tavasszal és nyáron a virágzó cserjék, évelők, egynyáriak, hagymás növények stb. változatos képet adnak a kertnek, de ősszel és télen is igazán esztétikus egy színes levelű díszfa, esetleg díszfű félék, lombhullató fák ágrendszere, esetleg lomblevelű örökzöldek kombinációja.)

22.

23.

Előkert

Az utcafront felé eső előkertek kialakítása során elsősorban annak díszítő funkciója kerül előtérbe. Fontos figyelembe venni, hogy a növényzet az épülettel harmóniában legyen, igazodva a nyílászáróinak elhelyezkedéséhez, a homlokzat kialakításához. Az esetek többségében kedvező, ha az épületek sarokpontjaihoz, burkolt járófelületek elágazásaihoz, gyalogos kapubejáró vagy épület bejárat mellé ültetünk kisebb, esetleg közepes méretű díszfát.

24.

25.

26.

27.

Oldalkert

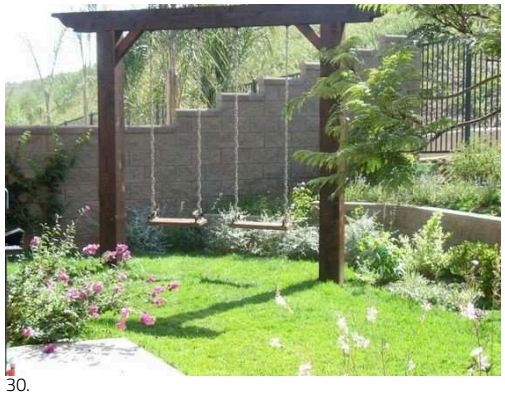
Az oldalkertek mérete, elhelyezkedése és ezáltal szerepe erősen eltérő a különböző telkeken. A keskeny, árnyékos, az épület fala és a kerítés közt elhelyezkedő oldalkertekben örökzöld talajtakaró és oszlopos, akár tűlevelű cserje ültetése célszerű. Azokban az oldalkertekben, melyek az utcafrontról még látszanak, illetve melyekre kilátás nyílik a lakótérből, esetleg az épületnek kijárata van célszerű az esztétikai funkció elsődleges szerepét megőrizni, használati funkciók vegyítésével.

Hátsó kert

A hátsó kert az esetek többségében intimebb, közterület felől kevésbé látható, nagyobb méretű kertrész, ahol kialakítható nagyobb méretű egybefüggő gyepfelület, játéktér, pihenőkert, de akár kerti tároló, haszonkert, gyümölcsös, konyhakert is. Itt célszerű a magasabb fák ültetése, napos és árnyékos területek kialakítása.

28.

29.

30.

Kerti építmények

A kerti építmények anyaghasználatával igazodjunk az épületek anyaghasználatához, azt kombináljuk kültéri használatra alkalmas, kezelt fa építőanyaggal, mely természetes hatást biztosít, egyfajta átmenet, kapcsolat az épített és a természeti környezet között. Elsősorban faanyagú pergolák, lugasok, terasztetők, játszóeszközök, növénytartó dézsák, fatároló, kukatároló építése javasolt, mely kombinálható egyéb építőanyagokkal is.

31.

32.

33.

Kerti burkolatok

A kerti burkolatok kiválasztásánál szintén igazodjunk az épület anyaghasználatához, homlokzati kialakításához. Elsősorban vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk kertünkben, ami lehet szórt burkolat, tipegő kő, farönk burkolat, gyeprács, gyephézagos térkő, szárazon rakott térkő, vagy faburkolat is.

34.

35.

36.

37.

38.

Kerti tavak, medencék

Településünkön nem jellemző a kerti tavak megléte, de amennyiben valaki mégis szeretne kialakítani, úgy az alábbiakat vegye figyelembe: a kerti tavakat a kertek legmélyebb pontjában célszerű elhelyezni, a part környezetét vízpartimitátor növényekkel, évelőkkel beültetni, a mesterséges kialakítás nyomait elrejteni. Fólia tavaknál a tószegély és a fólia kilátszó részeinek elrejtése kulékavics ágyásba ültetett vízparti dísznövényekkel. A medencék jóval mesterségesebb hatást keltenek egy kertben, azonban azok környezetét szintén célszerű természet közelivé tenni, körülötte vörösfenyő vagy trópusi faburkolat kialakításával.

39.

40.

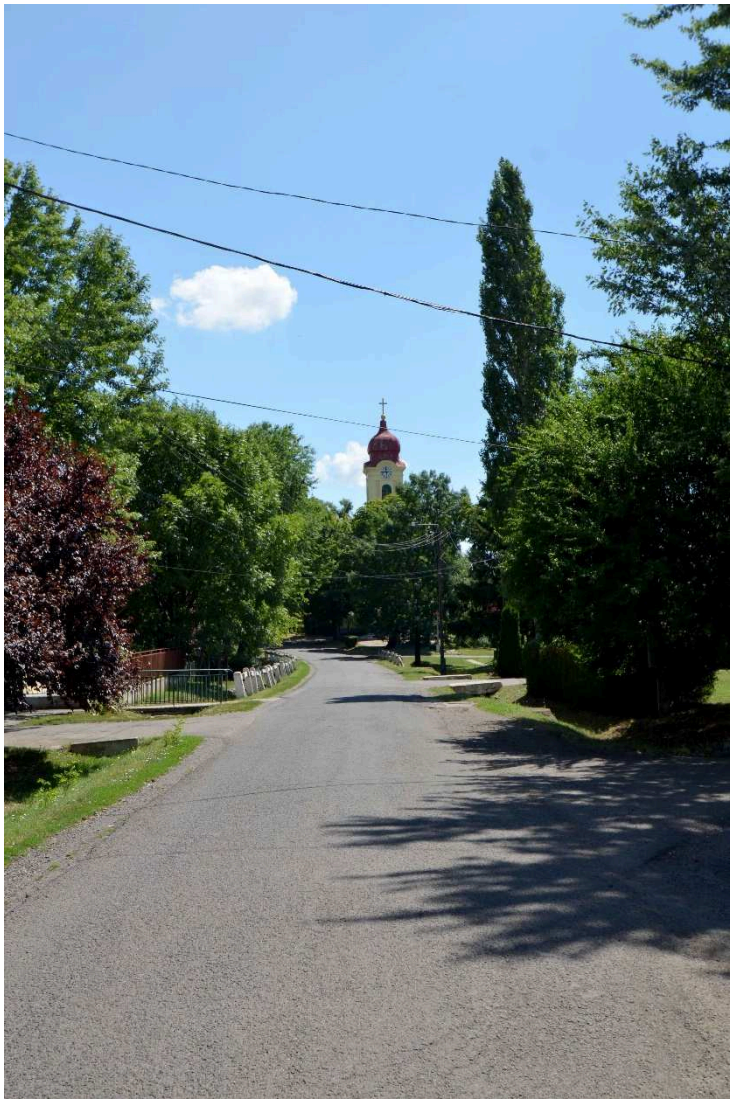
UTCÁK

A település megjelenését, képét nagymértékben befolyásolja utcáinak összképe. Különösen fontos a településen átmenő fő útvonal arculata, hiszen az átközlekedő utazók az elsődleges benyomást ennek az útvonalnak a látványa alapján szerzik a településről.

Az utcakép esztétikus megjelenésének egyik fő feltétele a rendezettségben rejlik, az éles kontúrok és határvonalak nagyban hozzájárulnak a harmonikus, egységes, rendezett utcakép kialakításához. Ennek megfelelően a különböző felületeket célszerű éles, határozott vonalakkal elhatárolni, így a szokványos zúzalékos útpadka és aszfalttalálkozás helyett szegélykövezés, esetleg térkő padkasáv, az úttest menti járdák eltérő burkolat típussal történő kialakítása javasolt.

Az úttest és a kerítéssel zárt magánkertek közt található zöldfelület rendezettsége szintén fontos, itt is esztétikusabb látványt nyújt a különböző borítású felszínek éles kontúrral történő elhatárolása, tehát célszerű a gyepszegély használata. Közvetlenül az út mentén a megfelelő belátási viszonyok érdekében célszerű alacsony növényeket ültetni, tehát vagy gyepfelületet, vagy valamilyen talajtakaró cserjét, félcserjét. Amennyiben kellő méretű felület áll rendelkezésre, célszerű az út mentén parkoló helyek kialakítása úgy, hogy a parkoló menti zöldfelületek védettek legyenek a gépjárműforgalomtól, a gyepfelületre az autók ne tudjanak ráhajtani, például kiemelt szegély alkalmazásával. Amennyiben a hely mérete engedi, célszerű az úttesttől távolabb magasabb díszcserjék ültetése, mely esztétikai értéke mellett segíti a gépjárműforgalomból adódó zaj- és porszűrést. Amennyiben kertünk előtt egyedi kialakítású utcakertet szeretnénk kialakítani, figyeljünk arra, hogy illeszkedjen az utcaképbe, a szomszédos és a távolabbi zöldfelületekhez is.

Az út menti fasorok rengeteget emelnek egy-egy utca esztétikai megjelenésén, kellemes hangulatán. A tekintetet vezető egységes fasorok egy utcán belül azonos fajtákból álljanak, melyek ne legyenek termésükkel szemetelőek, vagy törékenyek. Ügyeljünk arra, hogy a közművezetékektől és a burkolt felületektől megfelelő távolságra ültessük a fákat, úgy hogy a gyökérzet ne tegyen kárt a burkolatban, és a fa is egészségesen tudjon fejlődni. Légvezetékek alá ne ültessünk magasra növő fákat.

Az utcakép rendezettségéhez nagyban hozzájárul, ha a kusza légvezetékeket földkábelre cseréljük, ennek első lépéseként az ingatlanokra történő bekötések már földalatti kábelezéssel történjenek akkor is, ha az utcában légvezetékek vannak. Az esztétikus villanyoszlopok, kandeláberek, a meleg fényű világítás alkalmazása szintén hangulatosabbá teheti utcáinkat.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítás szintén illeszkedjen az utcaképbe, az egyéb környezet architektúra elemekhez és növényekhez. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

Vízelvezetés, amennyiben megoldható növényzettel borított nyílt árokban történjen, mely lehetővé teszi a csapadékvíz talajba szivárgását. Kialakíthatók akár úgynevezett „sud"-ok is, melyek olyan virágzó évelőkkel beültette árkok, melyek jól viselik az időszakos vízborítást. Annak érdekében, hogy az utcákra minél kevesebb csapadékvíz folyjon, fontos, hogy lehullott csapadékot az egyes telkeken beül megtartva, helybe szikkasszuk el.

A gólyafészek értékes részét képzi a településképnek, ezért megóvása fontos szempont kell, hogy legyen.

TEREK, KÖZTERÜLETEK

A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképbe. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket, fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepfelületekkel tegyük változatossá és kellemesebb mikroklímájúvá a területet. Növényzet telepítése során kerülni kell a kivadulásra hajlamos, inváziósan viselkedő növényfajokat. Ültetésre őshonos fajok ajánlottak, melyek megfelelő kiválasztásában a Nemzeti Park Igazgatóságának illetékes szakemberei készséggel állnak rendelkezésre. Az ültetésre javasolt növényfajok listáját a 88. oldalon lévő táblázat, a nem javasolt növényfajok listáját a 89. oldal tartalmazza. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növénnyel befuttatott pergolát.

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan - mind anyaghasználatában, mind formavilágában - minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó díszfákat, cserjéket is. Az ütéscsillapító burkolatokat változatosan alakítsuk ki, használjunk kreatív, esetleg színes megoldásokat, de kerüljük a természetellenesen mű hatású játszóterek kialakítását. Esztétikus, és kreatív játszóterek alakíthatók ki színes öntött gumi burkolattal, de ne alkalmazzunk a játszótér teljes felületén gumiburkolatot, vagy műfüvet. Alakítsunk ki szabad természetes gyepfelületet is a játéktérnek, elsősorban fák ültetésével oldjuk meg az árnyékolást, és bátran alkalmazzunk virágzó díszcserjéket is, azonban ügyeljünk arra, hogy semmi esetre se ültessünk mérgező növényeket játszótérre és annak közelébe. A vonatkozó szabványoknak megfelelően kialakított játszóeszközöket telepítsünk. Célszerű elhelyezni olyan térelemeket, melyek ugyan nem játszóeszközök, de természet közelibbé, kreatívabbá tehetik a gyermekek játszóterét, például terepdomb kialakításával.

Adácsi labdarúgó pálya

FÉNYEK, VILÁGÍTÁS

Sötétedés után kigyúlnak a település fényei, az utaknak, az üzleteknek, és még a lakóházaknak is elengedhetetlen kellékei a fényforrások. Különösen a téli ünnepi időszakban jellemző, hogy a település fényárban úszik, de a mindennapokban is egyre népszerűbbé válik, hogy különböző típusú fényforrások alkalmazásával egyedi éjszakai homlokzatot varázsolunk épületünknek. Kétségtelen tény, hogy rendkívül kedvező településképi hatásokat tudunk elérni ezen eszközök alkalmazása révén, azonban e fénylő szépségnek nagy ára van! A fényszennyezés (mert tudományosan ezt így nevezik) elnyomja az oly gyönyörűen tündöklő csillagok fényét, és ezzel épp az egyedi településkép szenved csorbát.

A fényszennyezés elkerülése érdekében a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága részéről tett, és az alábbiakban bemutatásra kerülő ajánlásokat javasolt megfogadni.

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.
- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.
- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.
- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

41.

42.

AJÁNLÁSOK KÜLTERÜLETI ÁLTALÁNOS ÉS VÉDETT TERÜLETEKRE

A NATURA 2000-res és az Ökológiai Hálózat részét képző területeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása. Ezeken a területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati és hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

Adács külterületén – a település a meglévő mezőgazdasági üzemi területet leszámítva - nem jellemző az épületek elhelyezése, ilyen módon ez a jövőben sem ajánlott, de amennyiben mégis külterületi építkezés valósulna meg, úgy a belterületre vonatkozó általános ajánlásokat az alábbi eltérésekkel szükséges figyelembe venni:
A külterületi beépítések általában adott területen több funkciójú épületek csoportjában ölt testet, ilyen módon az összes épületet azonos rendezőelvek mentén szükséges kialakítani.
A lakó funkciójú épületet önállóan szükséges megfogalmazni.
Külterületen az épületek telepítése szabadon álló. A tájképbe kizárólag az egyszerű tömegképzésű, nyeregtetős épületek illeszkednek.
Mezőgazdasági funkciójú épületek esetén a 20-40° közötti tetőhajlás megengedett. Az épületeket egyszintesként kell kialakítani.
A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, ezért az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata tilos!
Csarnok épületek esetében a trapézlemez fedés megengedett, de kizárólag nem tükröződő, matt felülettel és visszafogott színben (pl zöld).
A külterületi gazdasági területeket takaró fásítással kell körbevenni, a megközelítést biztosító bekötő út mellett kísérő fasor telepítése szükséges. Telepítésre kizárólag őshonos és közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmazhatók.
A külterületi út menti, vagy mezővédő fasorok folyamatos pótolásával (újra telepítésével) szükséges az állományt megújítani.

JÓ PÉLDÁK MÁSHONNAN

Az alábbi képeken szereplő épületeket inspirációs célzattal az ország más településeiről származó jó példaként mutatjuk be, ahol az áttört és tömör felületek aránya, a visszafogott, de mégis részlet gazdag homlokzatképzés és a rendkívül igényes anyaghasználat mind követendő példák. Jó építész közreműködésével hasonlóan igényes és a helyi egyedi viszonyokhoz illeszkedő épületekkel gazdagodhat a település épített környezete.

Klasszikus kockaház igényes felújítása

Az eredeti vakolatdíszekből ihletet merítő hőszigetelt homlokzat korszerű, mégis magán hordozza az építés korának gondolkozásmódját, ízlésvilágát. Láthatjuk, hogy a visszafogott színezés néhány harsány vakolatcsíkkal is harmonikus marad, az ehhez illő csatornák és lefolyócsövek pedig erősítik az összhatást.

46.

Népi lakóépület bővítése tornáccal és verandával.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

62.

61.

63.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, FELIRATOK

64.

65.

A településkép formálása nem merül ki az épületek vagy a növényzet megfelelő kialakításában. A kedvező utcakép eléréséhez nagy hangsúlyt kell fektetni a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására. Üzletünk vagy szolgáltatásunk népszerűsítésére kiváló lehetőséget nyújt az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott cégér, cégtábla. Üzletfelirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő, ezért nincs szüksége (egyéb erőteljes elem alkalmazására).

Reklámozás céljára kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott utcabútorok használhatók fel.

Cégérek, üzletfeliratok és reklámhordozók kialakítása során fontos, hogy anyagában, színében, tagolásában illeszkedjenek az épülethez. A finoman megvilágított felület kedvező, de a világító, villózó fények zavaró hatásúak, ezért kerülni kell azokat.

66.

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napjainkban növekszik az igény a kellemesebb hőmérsékletű házbelső megteremtése iránt. Ennek egyik lehetséges eszköze a kültéri és beltéri egységekből álló split klíma berendezés elhelyezése. Az eszköz kiépítése során legyünk figyelemmel arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet. A legideálisabb, ha a hátsókert irányába takartan helyezzük el. A földre telepített kültéri klíma egységet könnyűszerrel el lehet takarni, ilyen módon esztétikusan illeszkedik a környezetbe. A kültéri egység erkélyen, loggián esetleg az előtető alatt elhelyezve kevésbé észrevehető.

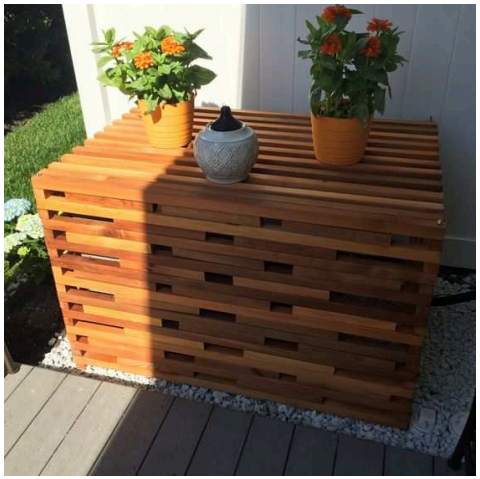
Energiatudatos életmódunk egyik segédeszköze lehet a napelem, napkollektor. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetősík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcaképi hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezzünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egységesen végezzük.

67.

68.

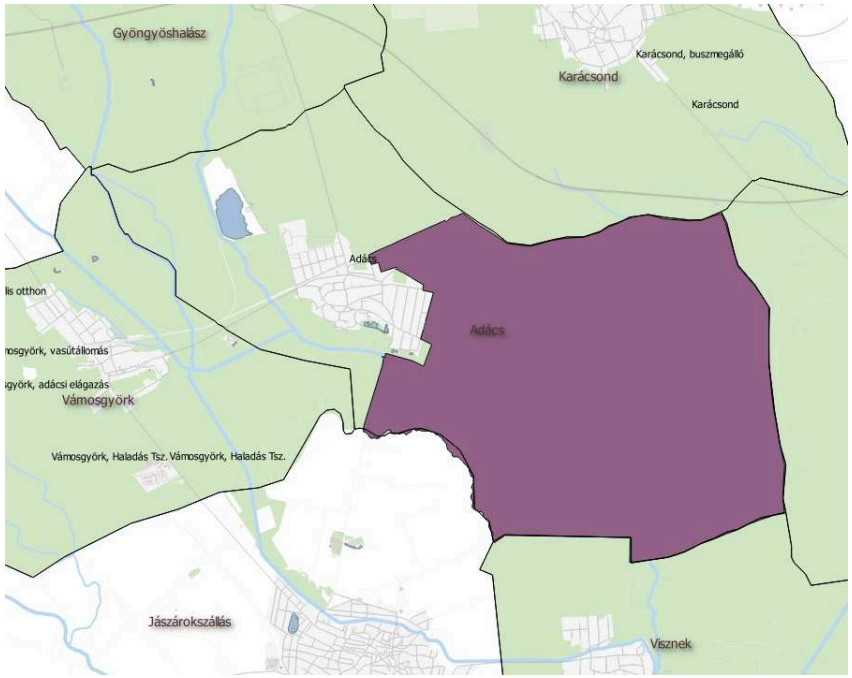
69.

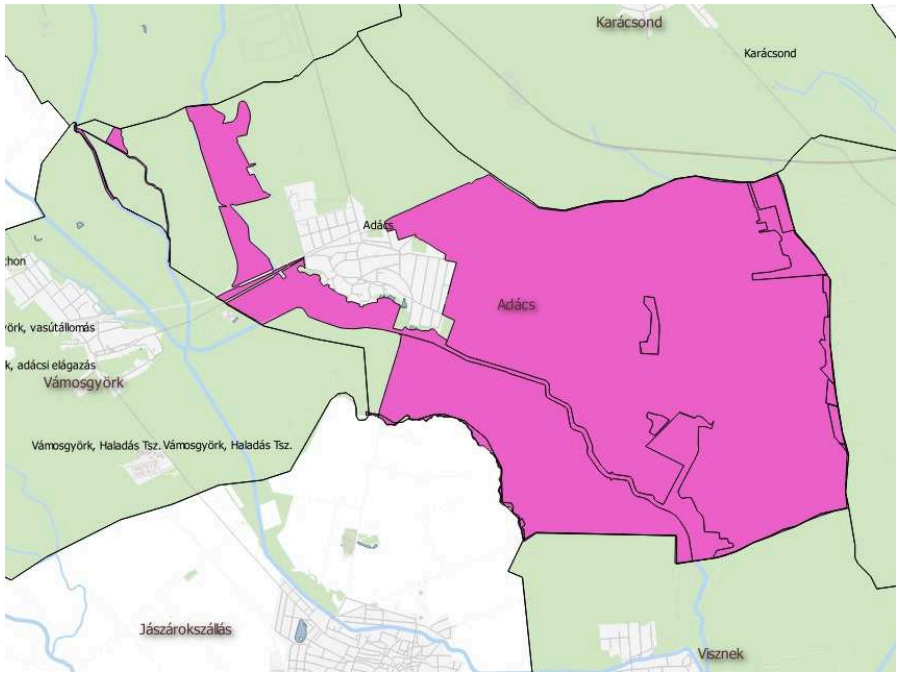
70.

MELLÉKLETEK

TERMÉSZETI TERÜLETEK, VÉDETT TERÜLETEK

NATURA 2000 (különleges madárvédelmi terület)

Országos ökológiai hálózat

EGYEDI TÁJÉRTÉKEK

Ellenőrzés	Név	EOV koordináta (NY-K)	EOV koordináta (D-É)	Tipizálás	Pontos helyszín	Hrsz felmérőlap alapján	Főbb jellemzők	Kor, keletkezés időpontja
1	Bencsik - Kis kereszt	718992	264112	Feszület	Gyöngyös irányába vezető közút mellett nyugatra, Adács belterületétől kb. 2 k	044/1	Lépcsős beton talapzaton, kb. 1,3 m magas, alul kiszélesedő, volutás, festett, betűtáblás, feliratozott posztamensen álló kb. 2,5 m magas kereszt, korpusszal. A kereszt tufából faragott, fehérre festett. A festett korpusz anyaga fém.	1919
2	Nemesnyár fasor	719224	262231	Fasor	Egykori Barátság TSZ felé vezető bekötőút két oldalán.	043/1	Kb. 25-30 m magasságú, kb. 600 m hosszú, 50-60 cm törzsátmérőjű, kb. 8 m tőtávolságú, nemesnyárból álló kétoldali, egysoros, hiányos fasor. Nem egységes állományú, a kivágott fák helyén sarjadzás megfigyelhető. Jellemző cserjék: kökény, vadrózsa	kb. 50 éves
2						040		
2						036/7		
3	Halastó	717868	262714	Halastó	Egykori Barátság TSZ-től északnyugatra, a Gyöngyös-Vámosgyörk vasúti nyor	034/16	Két mederrészből álló, összesen 57 ha nagyságú mesterséges halastó, szegélyén nádassal, fűzfákkal, horgászstégekkel és épületekkel. Átlagos mélysége 1,5 m, legmélyebb pontja 3,30 m. Madarak számára kedvező élő-, táplálkozó- és pihenőhely.	1971
4	József Attila utcai tornácos parasztház 1.	719249	261487	Lakóépület	József Attila utca 47.		Eternit palával fedett, nyeregtetős, faoromzatos, vízvetős, festetlen betonlábazatú tornácos lakóház, tornácán 5 db oszloppal. A tornác eleje ablakkal zárt. Az utcafronti ablaka cserélt, az udvar felőli homlokzat nyílászáró hagyományosak.	20. század eleje, átalakított
5	József Attila utcai tornácos parasztház 2.	719464	261528	Lakóépület	József Attila utca 10.		Cseréppel fedett, a tornác felé kiugró, csonka kontytetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos parasztház, 3 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáró hagyományosak.	20. század eleje
6	József Attila utcai tornácos parasztház 3.	719532	261520	Lakóépület	József Attila utca 4.		boltozatos.	20. század eleje
7	Barokk feszület	719628	261661	Feszület	Ady Endre - Kossuth Lajos utcák találkozásánál		Kb. 1,3 m magas, alul ívesen kiszélesedő, fehérre festett posztamensen álló kb. 2,5 m magas tufából faragott, nem rég felújított kereszt, korpusszal, a kőhalmon térdepelő, keresztet átölelő Mária Magdolna alakjával. Lépcsős beton talapzatát fémkerítés szegélyezi. A kereszt felső része és a korpusz valószínűleg műköből restaurált.	1801
8	Árpád fejedelem úti tornácos parasztház	719395	261208	Lakóépület	Árpád Fejedelem út 23.		Eternit palával fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, nagyméretű, régi tornácos parasztház, 4 db fejezetes oszloppal. Nyílászárói hagyományosak. A tornáca utcafronton nyitott, boltozatos.	19. század vége
8								
9	Táncsics Mihály utcai tornácos parasztház	719515	261105	Lakóépület	Táncsics Mihály utca 9.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos parasztház 4 db téglaoszloppal. Az utcafronti homlokzatának 2 db ablaka hagyományos, díszesen faragott kerettel. A tornáca utcafronton ablakkal, fallal zárt.	20. század eleje
10	Táncsics Mihály utcai lakóépület melléképülete	719478	261091	Lakóépület	Táncsics Mihály utca 22.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos parasztház. Jelenleg melléképület, valószínűleg nyári konyha funkcióval. Az utcafronti homlokzatának 2 db ablaka hagyományos, az udvar felőli bejárati ajtó eredeti.	20. század eleje
11	Kőrisfa	719523	261067	Fa	Sport utca 2. számú épületével szemben		Középkorú kőrisfa, magassága kb. 20 m, törzsátmérő: kb. 70 cm. Egészséges, egyedül álló fa.	kb. 40 éves
12	Kopjafa	719682	261127	Kopjafa	Szabadság tér 1.		Tűrkő burkolatú alapzaton álló, lakkozott, kb. 2 m magas faragott kopjafa. Felső részén az élet virága, tulipán és szőlőág motívumok, középen Adács címere, 1323 évszámmal. A kopjafa lábába vésve: 2000 LGy.	2000
12								
13	Petőfi Sándor mellszobra	719697	261114	Köztéri szobor	Szabadság tér 1. A polgármesteri hivatal épületének homlokzatán.		Falra erősített talapzatra helyezett, festett, kb. 40 cm magas mellszobor műköből. A talapzaton fehér márvány tábla, felirata: 1848-1948	1948
14	Szent Jakab apostol római katolikus plébániatemplom	719802	261103	Templom	Akácfa út 1.	1	Barokk stílusú, egyhajós, keleteit, poligonális szentélyzáródású, a szentély felőli kontyolt nyeregtetős templom, nyugati homlokzat előtt álló toronnyal, a szentély északi oldalán sekrestyével. Fiókos dongával fedett hajó és szentély, a hajó nyugati oldalán karzat. Templomkerti növények: buxus sövény, 17 db fiatal vérszilva, középkorú, egészséges fafajok: 1 db zöldjuhar, 1 db japánakác, 1 db hárs, 1 db hegyi juhar, 3 db fenyő	1742
15	Plébániatemplom előtti feszület	719771	261113	Feszület	Akácfa út 1., a templom nyugati oldalán		Kb. 3,5 m magas, műköből készült kereszt, a keresztre feszített Jézus alakjával. Beton alapzata szélesebb, lépcsős, posztamense kb. 1,2 m magas, fehér márványtáblával (feliratos), tetején kőhalom kereszttel és festett fém korpusszal, INRI felirattal.	1807., felújítva 1998-ban
15								
16	I. és II. világháborús emlékmű Adács hősi halottainak	719813	261108	Emlékmű	Akácfa út 1., a templom északi oldalán	1	Műkőlappal fedett, kb. 2,5 m széles, 1 m magas dácittufa posztamensen, mint oltár felett álló, dácittufa tömbökből álló keretbe foglalt, festett Mária szobor. Lépcsős beton talapzaton, előtte pad, kerítéssel lezárt a terület. A keret műkőlappal lezárt, tetején keresztt. Posztamensén feliratozott márványtábla.	20. század közepe
17	Szent Jakab Apostol plébánia	719803	261070	1.1.3. Kultikus, szakrális építmény, alkotás, helyszín	Szent Jakab utca 1.		Cseréppel fedett, összetett tetőzetű, dácittufa lábazatú, utcafronti homlokzatán kb. 25 m hosszúságú, L alakú épület. Homlokzatán 5 db ablak és egy fekete, feliratozott márvány emléktábla, Takács József egyetemi tanár plébánosi idejének (1977-1982.) emlékére.	20. század közepe
18	Artézi kút	719818	261142	Kút	Akácfa út - Hold utca találkozásánál		birtokos.	1904
19	Szabadság téri park	719675	261182	Park	Szabadság tér		Kb. 700 m^2 nagyságú zöldterület, vegyes korú, beállt növényállománnyal, gyepfelülettel, virágágyásokkal, 5 db paddal, nem működő szökőkúttal, egykori szovjet hősi emlékmű talapzatával. Területe dácittufa lábazatú fémkerítéssel határolva.	1960-es, 1970-as évek
20	Szabadság téri tornácos parasztház	719662	261140	Lakóépület	Szabadság tér 13.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, kőlábazatú, tornácos parasztház, 5 db oszloppal. Nyílászárói hagyományosak, utcafronti ablakai osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
21	Árokszállási utcai kereszt	720342	260861	Feszület	Akácfa út - Árokszállási utca találkozásánál		Kb. 3,5 m magas, tufából faragott, fehérre festett kereszt, a keresztre feszített Jézus alakjával. Beton alapzata lépcsős. Posztamense kb. 1,3 m magas, festett szegéllyel, felirattal, kereszt szimbólummal. A festett korpusz felett INRI felirat.	1862., felújítva 2007-ben
21								
22	Árokszállási utcai tornácos parasztház	720300	260853	Lakóépület	Árokszállási utca 1.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, kőlábazatú, tornácos parasztház, 3 db oszloppal. Nyílászárói hagyományosak, utcafronti két ablaka fakeretes. A tornáca utcafronton befalazott.	20. század eleje
23	Külső-Mérges-patak	720236	260427	Csatorna	Árokszállási utca végén, földúton megközelíthető. Belterülettől délre.	03	A vízfolyás medre mesterséges beavatkozásokkal átalakított. A mederszélesség változó, kb. 3-8 m közötti, a mélység kb. 1 m. Partja náddal benőtt, a rézsűn megjelenik a fehér	19. század eleje
23						08		

23	Külső-Mérges-patak	720236	260427	Csatorna	Árokszállási utca végén, földúton megközelíthető. Belterülettől délre.	03	A vízfolyás medre mesterséges beavatkozásokkal átalaktott. A mederszélesség változó, kb. 3-8 m közötti, a mélység kb. 1 m. Partja náddal benőtt, a rézsűn megjelenik a fehér	19. század eleje
23						08		
23						014		
23						032/2		
23						0194		
23						0217		
24	Honvéd utcai tornácos paraszthház 1.	720429	260632	Lakóépület	Honvéd utca 11.		befalazott.	20. század eleje
25	Honvéd utcai tornácos paraszthház 2.	720464	260688	Lakóépület	Honvéd utca 6.		Cseréppel fedett, kontytetős, betonlábazatú, tornácos paraszthház, 3 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
26	Honvéd utcai tornácos paraszthház 3.	720435	260676	Lakóépület	Honvéd utca 7.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, tornácos paraszthház, 3 db oszloppal. Udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt, oromzatán kisablak. Melléképülete nyeregtetős, faoromzatos, vízvetős.	1930-as 1940-es évek
27	Hársfa utcai tornácos paraszthház 1.	720490	261078	Lakóépület	Hársfa utca 25.		ablakkal zárt.	20. század eleje
28	Hársfa utcai tornácos paraszthház 2.	720479	261118	Lakóépület	Hársfa utca 26.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Nyílászáróri cseréltek. A tornáca utcafronton ablakkal zárt. Melléképülete nyeregtetős, faoromzatos, vízvetős, eredeti nyílászárókkal, utcafronton egy hatosztatú ablakkal.	20. század eleje
29	Hársfa utcai tornácos paraszthház 3.	720501	261133	Lakóépület	Hársfa utca 31.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, tornácos lakóház, 3 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt, a festett oromzatán kisablak.	1930-as 1940-es évek
30	Hársfa utcai tornácos paraszthház 4.	720492	261194	Lakóépület	Hársfa utca 34.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, tornácos lakóház, 4 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt, a festett oromzatán falappal lezárt ablaknyílás.	20. század eleje
31	Hársfa utcai tornácos paraszthház 5.	720511	261189	Lakóépület	Hársfa utca 37.		ablakkal zárt.	20. század eleje
32	Liszt Ferenc utcai tornácos paraszthház 1.	720680	261306	Lakóépület	Liszt Ferenc utca 39.		ablakkal zárt.	20. század eleje
33	Liszt Ferenc utcai tornácos paraszthház 2.	720623	261121	Lakóépület	Liszt Ferenc utca 26.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatú, tornácos paraszthház, 3 db faoszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, 2 db osztott utcafronti ablak, mintás homlokzattal. A	19. század vége
34	Liszt Ferenc utcai tornácos paraszthház 3.	720606	261036	Lakóépület	Liszt Ferenc utca 18.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, tornácos lakóház, 3 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt, a festett oromzat csúcsán háromszögablak.	1930-as 1940-es évek
35	Bem József utcai tornácos paraszthház 1.	720713	260882	Lakóépület	Bem József utca 13.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, faoromzatos, vízvetős, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. Az oszlopokat fakorlát köti össze. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
36	Bem József utcai tornácos paraszthház 2.	720725	260936	Lakóépület	Bem József utca 19.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatú, betonlábazatú, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, 2 db osztott utcafronti ablak. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
37	Bajcsy-Zsilinszky utcai tornácos paraszthház 1.	720142	261186	Lakóépület	Bajcsy-Zsilinszky utca 35.		zárt.	20. század eleje
38	Bajcsy-Zsilinszky utcai tornácos paraszthház 2.	720129	261203	Lakóépület	Bajcsy-Zsilinszky utca 33.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, kőlábazatú, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, 2 db osztott utcafronti ablak. A tornáca utcafronton fakorláttal zárt, faoromzata farost lemezből.	20. század eleje
39	Szent Vendel szobor	720150	261540	Szentek szobra	Bajcsy-Zsilinszky utca 40. számú épülete előtt		Lépcsőzetes beton alépítményen, feliratos talapzaton álló, kb. 1,5 m magas tufából faragott, festett Szent Vendel szobor. A szent hosszú köpenyben, vállán tarisznyával, baljában pásztorbottal, lábánál báránnyal és kutyával ábrázolt. A talapzaton kereszt szimbólum és festett felirat.	1900, felújították: 2010-ben
40	Kovács - Hevesi kereszt	720357	261758	Feszület	Karácsondi út északkeleti vége		Kb. 3,2 m magas, tufából faragott, fehérre festett kereszt korpusszal. Beton alapzata lépcsős, posztamense a tetején volutás, kb. 1,5 m magas, besüllyesztett fehér márványtáblával, festett szegéllyel, felirattal, kereszt szimbólummal.	1934
41	Jókai Mór utcai tornácos paraszthház 1.	720329	261518	Lakóépület	Jókai Mór utca 16.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, betonlábazatú, tornácos paraszthház, 3 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablakai (2 db) osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
42	Petőfi Sándor utcai tornácos paraszthház 1.	720008	261500	Lakóépület	Petőfi Sándor utca 30.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablakai (2 db) osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton nyitott.	20. század eleje
43	Petőfi Sándor utcai tornácos paraszthház 2.	719773	261479	Lakóépület	Petőfi Sándor utca 14.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 2 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablakai (2 db) osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
44	Bencsik - Kis temetői kereszt	719686	261611	Feszület	Temető, Bajcsy-Zsilinszky utca 3.		szegéllyel.	1919., frissen felújított
45	Temető	719726	261555	Temető	Temető, Bajcsy-Zsilinszky utca 3.		Temető jellegzetes feszületes fejfákkal. A síremlékek anyaga többnyire műkő, a keresztek elülső oldalain fehér, vagy fekete márványlap, alattuk a talapzaton emléktábla,	kb. 1800-as évek eleje
46	Major kereszt	719776	261528	Feszület	Temető, Bajcsy-Zsilinszky utca 3.		kiegészítették.	1862., frissen festett
47	Bajcsy-Zsilinszky utcai tornácos paraszthház 3.	720084	261578	Lakóépület	Bajcsy-Zsilinszky utca 30.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Az udvar felőli nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
48	Bajcsy-Zsilinszky utcai tornácos paraszthház 4.	720087	261544	Lakóépület	Bajcsy-Zsilinszky utca 17.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablakai (2 db) osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton nyitott.	20. század eleje
49	Rózsa utcai tornácos paraszthház	720089	261228	Lakóépület	Rózsa utca 15.		Cseréppel fedett, kontytetős, kőlábazatú, tornácos paraszthház, 7 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablaka cserélt. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
50	Kossuth Lajos utcai tornácos paraszthház 1.	719626	261701	Lakóépület	Kossuth Lajos utca 24.		Cseréppel fedett, csonka kontytetős, vízvetős, oromzatos, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Az udvar felőli oldalának nyílászáróri hagyományosak, utcafronton két ablak. A tornácoszlopok üvegezett fémkorláttal összekötöttek.	20. század eleje
51	Mátyás Király utcai tornácos paraszthház 1.	719343	261381	Lakóépület	Mátyás Király utca 28.		Cseréppel fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 4 db oszloppal. Az udvar felőli nyílászáróri hagyományosak, utcafronton két ablak. A tornáca utcafronton ablakkal zárt.	20. század eleje
52	Mátyás Király utcai tornácos paraszthház 2.	719421	261409	Lakóépület	Mátyás Király utca 20.		Eternitpalával fedett, nyeregtetős, vízvetős, faoromzatos, tornácos paraszthház, 3 db oszloppal. Nyílászáróri hagyományosak, utcafronti ablakai (2 db) osztott fakeretesek. A tornáca utcafronton nyitott, boltíves, oszlopai fakorláttal összekötöttek.	20. század eleje
53	Páskom legelő	718994	260930	Művelési szerkezet	Belterülettől Vámosgyörk felé vezető közúton 300 m-t haladva délre.	02/6	Nagy kiterjedésű legelőterület, a Külső-Mérges-patak és a település belterülete között. Védett fajok előfordulnak a területen (pl. réti őszirózsa, fekete gólya, nagy őrgébics).	19. század közepe
53						02/7		
53						02/9		
53						02/11		
53						02/12		
54	Nepomuki Szent János szobor	718882	261342	Szentek szobra	Dankó Pista utca végén		Hasáb alakú, párkánnyal lezárt, feliratos posztamensen álló tufából készült, festett szobor. Posztamensén alul szalagos kerettbe foglalt állatfigurás dombormű. A szent alakja papi ornátusban, kezében keresttel ábrázolt.	1779
54								
55	Lourdes-i barlang	719338	262872	Szentek szobra	Gyöngyös irányába vezető közút mellett keletre, Adács belterületétől kb. 700	044/1	Riolit terméskővel burkolt kb. 1,2 m magas, párkányos talapzaton álló barlangban Szűz Mária és imádkozó Szent Bernadett szobrai. Teljes magassága kb. 2,5 m, az üreg üveggel védett. Talapzata és az üveglap feliratozott, rajta Szent Kristóf alakja a gyermek Jézussal.	2013

Fásításra, növénytelepítésre javasolt őshonos növények jegyzéke

1.1 Lombos fafajok

tudományos (latin) elnevezés	magyar elnevezés
Acer campestre	mezei juhar
Acer platanoides	korai juhar
Acer pseudoplatanus	hegyi juhar, jávorfa
Acer tataricum	tatár juhar, feketegyűrű juhar
Alnus glutinosa (allergén)	enyves éger, mézgás éger, berekfa
Alnus incana	hamvas éger
Betula pendula (allergén)	közönséges nyír, bibircses nyír
Betula pubescens	szőrös nyír, pelyhes nyír
Carpinus betulus	közönséges gyertyán
Cerasus avium (Prunus avium)	vadcseresznye, madárcseresznye
Cerasus mahaleb (Prunus mahaleb)	sarjmeggy, török meggy
Fagus sylvatica	közönséges bükk
Fraxinus angustifolia ssp. pannonica	magyar kőris
Fraxinus excelsior	magas kőris
Fraxinus ornus	virágos kőris, mannakőris
Juglans regia	közönséges dió
Malus sylvestris	vadalma
Padus avium	zelnicemeggy, májusfa
Populus alba *	fehér nyár, ezüst nyár
Populus canescens *	szürke nyár
Populus nigra *	fekete nyár, topolyafa, csomoros nyár
Populus tremula	rezgő nyár
Pyrus pyraster	vadkörte, vackor
Quercus cerris	csertölgy, cserfa
Quercus petraea (Q. sessiliflora)	kocsánytalan tölgy
Quercus pubescens	molyhos tölgy
Quercus robur (Q. pedunculata)	kocsányos tölgy, mocsártölgy
Salix alba (allergén)	fehér fűz, ezüst fűz
Salix fragilis	törékeny fűz, csörege fűz
Sorbus aria	lisztes berkenye
Sorbus aucuparia	madárberkenye
Sorbus domestica	házi berkenye, fojtóska
Sorbus torminalis	barkóca berkenye, barkócafa
Tilia cordata (T. parviflora)	kislevelű hárs
Tilia platyphyllos (T. grandifolia)	nagylevelű hárs
Ulmus glabra (U. montana, U. scabra)	hegyi szil
Ulmus laevis	vénic szil, lobogós szil, vénicfa
Ulmus minor (Ulmus campestris)	mezei szil, simalevelű mezei szil

1.2 Tűlevelű fajok (fenyők)

tudományos (latin) név	magyar elnevezés
Juniperus communis	közönséges boróka, gyalogfenyő

1.3 Lombos cserjék

tudományos (latin) név	magyar elnevezés
Colutea arborescens	pukkanó dudafürt
Cornus mas	húsos som
Cornus sanguinea	veresgyűrű som
Crataegus laevigata (C. oxyacantha)	kétbibés galagonya
Crataegus monogyna	egybibés galagonya
Euonymus europaeus	csíkos kecskerágó
Euonymus verrucosus	bibircses kecskerágó
Frangula alnus (Rhamnus frangula)	kutyabenge
Hippophae rhamnoides	homoktövis
Lonicera xylosteum	ükörke lonc, ükörke
Prunus spinosa	kökény
Rhamnus catharticus	varjútövis (benge)
Ribes uva-crispa	-
Rosa canina	gyepűrózsa
Salix caprea	kecskefűz
Salix cinerea	rekettyefűz, hamvas fűz
Salix purpurea	csigolyafűz
Salix viminalis	kosárkötő fűz
Sambucus nigra	fekete bodza
Sambucus racemosa**	fürtös bodza
Spirea salicifolia	fűzlevelű gyöngyvessző
Staphylea pinnata	mogyorós hólyagfa
Viburnum lantana	ostorménfa
Viburnum opulus	kányabangita

* nem „szöszös”, hím egyedek telepítése javasolt csak

** 500 m felett javasolható a telepítése

Allergén növényfajok telepítése kizárólag külterületen, belterülettől és beépítésre szánt területtől nagy távolságra javasolható.

Tiltott növényfajok jegyzéke

2.1 Idegenhonos inváziós növényfajok jegyzéke

Tudományos név	Magyar név
Baccharis halimifolia	Borfa, tengerparti seprűcserje
Cabomba caroliniana	Kaliforniai tündérhínár
Eichhornia crassipes	Vízijácint
Heracleum persicum	Perzsa medvetalp
Heracleum sosnowskyi	Sosnowsky-medvetalp
Hydrocotyle ranunculoides	Hévízi gázló
Lagarosiphon major	Fodros átokhínár
Ludwigia grandiflora	Nagyvirágú tóalma
Ludwigia peploides	Sárgavirágú tóalma
Lysichiton americanus	Sárga lápbuzogány
Myriophyllum aquaticum	Közönséges süllőhínár
Parthenium hysterophorus	Keserű hamisüröm
Persicaria perfoliata	Ördögfarok keserűfű
Pueraria montana var. lobata	Kudzu nyílgyökér
Asclepias syriaca	Közönséges selyemkóró
Elodea nuttallii	Vékonylevelű átokhínár
Impatiens glandulifera	Bíbor nebáncsvirág
Myriophyllum heterophyllum	Felemáslevelű süllőhínár
Heracleum mantegazzianum	Kaukázusi medvetalp
Gunnera tinctoria	Óriásrebarbara
Pennisetum setaceum	Tollborzfű
Alternanthera philoxeroides	
Microstegium vimineum	

2.2 Natura 2000 gyepterületeken termőhely-idegen inváziós növényfajok jegyzéke

Tudományos név	Magyar név
Robinia pseudo-acacia	akác
Fraxinus americana	amerikai kőris
Ailanthus altissima	bálványfa
Elaeagnus angustifolia	keskenylevelű ezüstfa
Pinus nigra	fekete fenyő
Pinus silvestris	erdei fenyő
Amorpha fruticosa	gyalogakác
Prunus serotina	kései meggy
Acer negundo	zöld juhar
Phytolacca americana	alkörmös
Fallopia spp.	japánkeserűfű fajok
Solidago canadensis	kanadai aranyvessző
Solidago gigantea	magas aranyvessző
Ambrosia artemisifolia	parlagfű
Asclepias syriaca	selyemkóró
Echinocystis lobata	süntök

Az internetről letöltött képek forrásai:

1. mapire.eu
2. mapire.eu
3. mapire.eu
4. mapire.eu
5. Földmérési és Távérzékelési Intézet
6. https://www.google.hu/maps
7. http://kovacsneagi.qwqw.hu/?modul=oldal&tartalom=1070235
8. http://www.termeszettar.hu/anyagok/ajtatosmano/ajtatosmano.htm
9. http://kepek.4ever.eu/allatok/vadon-elok/vidra-240533
10. http://vadaszgorenyek.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=518938
11. http://indafoto.hu/vegh_zoltan/image/9626627-e786aa78
12. http://sokszinuvidek.24.hu/viragzo-videkunk/2017/05/23/megerkezett-afrikabol-az-elso-jelados-magyar-szalakota/
13. https://www.google.hu/maps
14. https://www.google.hu/maps
15. http://www.virida.hu/oldalkert-csobogoval
16. http://www.esomester.hu/kertepites
17. http://www.kolibrikerteszet.hu/sedbuza_deschampsia_caespitosa
18. https://www.baizas.lv/plants/180
19. https://www.thompson-morgan.com/p/foxglove-pams-choice/4225TM
20. http://ogorodsadovod.com/entry/2004-ochitok-vidnyi-sorta-kharakteristiki-primenenie
21. https://www.bonvivantnursery.com/display.cgi?code=00F-0001
22. http://egycseppkert.blogspot.hu/2011/02/japan-magnolia-magnolia-kobus.html
23. http://utakerthez.hu/blog/elokert-kialakitasanak-gyakori-hibai/
24. http://www.dream-yard.com/frontyard-landscaping.html
25. http://kertlap.hu/kertepites/
26. http://industrial.blog.hu/2015/06/10/5_hiba_amit_elkovetunk_az_elokertben
27. http://blog.lisacoxdesigns.co.uk /tag/garden-design-surrey/
28. https://hu.pinterest.com/explore/large-backyard/
29. https://hu.pinterest.com/pin/465067099012020445/
30. https://hu.pinterest.com/pin/205899014184490955/
31. http://www.otthonokesmegoldasok.hu/kert/kert-kert/ringasd-magad-alomba-a-kertben-meses-hintak-nem-csak-gyerekeknek/
32. http://www.otthonokesmegoldasok.hu/kert/alomkertben-jartunk-barackosbol-privat-paradicsom/
33. http://miskolcblog.blogspot.hu/2011/02/kukaketrecek
34. http://www.kertfenntartok.hu/kerti-burkolatok.html
35. http://openairkert.hu/burkolatok-a-kertben/
36. http://hu.pinterest.com/pin/73816881376381167/
37. http://www.bigfoot.hu/egzota_parketta_ar.htm
38. http://www.muveszkert.hu/kertepitesi_tippek/bontott_tegla_alkalmazasa_a_kertben.html
39. http://www.goodshomedesign.com/biotop-natural-pools/
40. http://www.xn--kertpts-eyac2b.hu/fak.html
41. http://www.anp.hu/hu/csillagosegbolt-park
42. https://www.homify.pl/katalogi-inspiracji/1548859/15-pomyslow-na-zewnetrzne-oswietlenie-domu-aby-wygladal-sensacyjnie
43. Dobos Péter Imre tulajdona
44. Dobos Péter Imre tulajdona
45. Dobos Péter Imre tulajdona
46. Dobos Péter Imre tulajdona
47. http://divany.hu/lajfhekk/2015/10/05/szentendrei_haz_lett_az_ev_haza/
48. http://www.szentendreihirek.hu/2015/10/szentendrei-csaladi-haz-kapta-az-ev-haza-dijat/
49. http://www.evhomlokzata.hu/
50. Országépítő 2011/4. 36. oldal
51. Országépítő 2014/3. 46. oldal
52. http://www.vinczeandlaszlo.com/works.php?m1=1&m2=4&id=34
53. http://www.vinczeandlaszlo.com/works.php?m1=1&m2=4&id=34
54. http://hp-arch.hu/munkak/horvath_andras/tervezes?ID=25
55. https://www.eptar.hu/hir/pecsi-haz-nyerte-iden-az-ev-haza-dijat
56. http://www.proidea.hu/termekalkalmazasok-5/tanyasi-haz-kortars-megjelenessel-13445.shtml
57. Országépítő 2015/3 29. oldal
58. Országépítő 2016/2 65. oldal
59. Országépítő 2014/2 21. oldal
60. https://www.booking.com/hotel/hu/rozmaring-venda-c-gha-z.hu.html
61. http://lakjunkjol.cafeblog.hu/2017/04/25/lakni-okosan-es-szepen-erdemes/
62. http://www.mds-epiteszirodа.hu/tervezesi-munkaink/mamo.php
63. http://epiteszforum.hu/galeria/befejezodott-devecser-es-kolontar-uj-lakonegyedeinek-epitese/99573
64. https://geocaching.hu/caches.geo?id=4233
65. http://www.grafikdekor.hu/index_en.html
66. https://hu.pinterest.com/explore/restaurant-facade/?lp=true
67. tak.lechnerkozpont.hu
68. tak.lechnerkozpont.hu
69. https://hu.pinterest.com/explore/ac-unit-cover/?lp=true
70. http://nemethelektro.hupont.hu/8/klima-szereles-kepekben-klima-arlistak

IMPRESSZUM

ADÁCS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Adács honlap címe:	www.adacs.hu
Adács e-mail címe:	adacsph@gmail.com
Adács postai címe:	3292 Adács, Szabadság tér 1.
Telefon:	(06-37)- 350-001
Polgármester:	Ócsai László
polgármester e-mail címe:	adacsph@gmail.com
Főépítész:	Gergely Péter
főépítész e-mail címe:	telepulesterv@gmail.com
Készítette:	Gergely-Stefán Krisztina építészmérnök A kert, utca, terek, közterek fejezet Major Helga okl. tájépítész mérnök, urbanisztikai szakmérnök írásának felhasználásával készült.
Fotó:	Gergely Péter
Építészeti útmutató ábrái:	LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.
Betűtípus:	Titillium-Light

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a Magyarszéphely minta arculati kézikönyv egyes szövegbetétjei.

Adács, 2017. november

